

MA 2934
FŐVÁROSI SZÍNHÁZAK MÚSORA

283.

M
15.948/
283

A RAB

FANTASZTIKUS DRÁMA HÁROM FELVONÁSBAN

IRTA

Ifj. HEGEDÜS SÁNDOR

Ara 40 fillér

BUDAPEST

LAMPEL R. K. (WODIANER F. ÉS FIAD R. T.
KÖNYVKIADÓVÁLLALATA.

FŐVÁROSI SZÍNHÁZAK MŰSORA.

A dűlt betű a szerző, illetve a fordító neve. — A műkedvelői színpadoknak alkalmas egyfelvonásos daraboknál jelezve van a szereplők száma.

1.	Az ördög mátkája.	Népszínmű 3 felv.	Géczy István.	60 f.
2-3.	A hivatalos feleség.	Vígjáték 4 felv.	Savage—Márkus J.	60 f.
4-5.	A császár ezredese.	Színmű 6 képben.	Öhmet—Fái J.	60 f.
6-7.	Az államtitkár úr.	Vígjáték 3 felv.	Bisson—Ambrus Z.	60 f.
8-9.	A tallmán.	Dramai regé 4 felv.	Fulda—Makai Emil.	60 f.
10.	Szöke Katalin.	Dráma 3 felv.	Voss—Makai Emil.	30 f.
11.	Bánk bán.	Dráma 5 szakaszban.	Katona József.	30 f.
12.	Kísértetek.	Színmű 4 felv.	Ibsen—Rudnyánszky Gyula.	60 f.
13-14.	A kikapós patikárus.	Bohózat 4 felv.	Gandillot—Heltai.	60 f.
15.	John Gabriel Borkmann.	Színmű 4 felv.	Ibsen—Jászai Mari.	60 f.
16-17.	A Benoit család.	Vígjáték 5 felv.	Sardou—Váradi A.	60 f.
18.	Ifjúság.	Dráma 3 felv.	Halbe—Szomaházy.	60 f.
19.	A beestelenek.	Dráma 3 felv.	Rovetta—Hegedüs Gy.	30 f.
20-21.	Medea.	Szomorújáték 5 felv.	Grillparzer—Ambrus Z.	60 f.
22-23.	A persely.	Bohózat 5 felv.	Labiche-Delacour—Góth S.	60 f.
24-25.	Frou-Frou.	Színmű 3 felv.	Meilhac-Halévy—Fái J. B.	60 f.
26.	A vasgyáros.	Színmű 4 felv.	Öhmet—Fái J. B.	60 f.
27-28.	Fedora.	Dráma 4 felv.	Sardou—Paulai Ede.	60 f.
29-30.	Lecouvreur Adrienne.	Dr. 5 f.	Scribe-Legouvé—Csepreghi L.	60 f.
31.	Nicobé.	Bohózat 3 felv.	Paulton—Szomaházy L.	60 f.
32-33.	Az agglegények.	Vígjáték 5 felv.	Sardou—Ambrus Z.	60 f.
34-35.	Az egér.	Vígjáték 3 felv.	Pailleron—Fái J. Béla.	60 f.
36-37.	Roberto de Pedrosa.	Dráma 3 felv.	Echegaray—Szalai E.	60 f.
38.	Felhőszakadás.	Népszínmű 3 felv.	Gerő Károly.	60 f.
39-40.	Rejtett arcz.	Vígjáték 4 felv.	Blumenthal—Adorján S.	60 f.
41.	Turász Bertalan.	Dráma 3 felv.	Langmann—Agai B.	30 f.
42.	A harang.	Színmű 3 felv.	Kazalicsky Antal.	30 f.
43.	A hipnotizált anyós.	Bohózat 3 felv.	Bisson—Kövessey A.	60 f.
44.	A pártitűk.	Vígjáték 3 felv.	Kisfaludy Károly.	30 f.
45.	Gringolre.	Színmű 1 felv. (4 férfi, 2 nő, nép)	Bawville—Csepreghi.	30 f.
46.	Az idegesek.	Bohózat 1 felv.	Michel Labiche—Horvai H.	30 f.
47.	Az aranyasszony.	Vígjáték 3 felv.	Schönthan és Koppel E.	30 f.
48.	Tosca.	Dráma 6 felv.	Sardou—Makó Lajos.	60 f.
49-50.	Szent-e vagy örült?	Dráma 3 felv.	Echegaray—Szalai.	60 f.
51.	Az utcza énekeslány.	Lirai ölet 1 felv.	Echegaray—Szalai.	30 f.
52.	Mozgófényképek.	Boh. 3 f.	Blumenthal és Kadelburg-Heltai.	60 f.
53-54.	A föld szelleme.	Tragédia.	Wedekind—Benedek.	60 f.
55-56.	A nők barátja.	Vígjáték 5 felv.	Ifj. Dumas Sándor—Kürthy E.	60 f.
57.	Adorján báró.	Színmű 4 felv.	Prém József.	30 f.
58.	Kean.	Vígjáték 5 felv.	Id. Dumas Sándor—Hevesi S.	30 f.
59-60.	A haramlák.	Szomorújáték 5 felv.	Schiller—Hevesi S.	60 f.
61.	A végrehajtó.	Bohózat 3 felv.	Sylvane-Artus—Béldi.	60 f.
62-63.	A vándormadár.	Színmű 3 felv.	Prém József.	60 f.
64-65.	A becsület.	Színmű 4 felv.	Sudermann—Fái J. B.	60 f.
66.	Henschel fuvaros.	Dr. 5 f.	Gerh. Hauptmann—Molnár F.	60 f.
67-68.	Othello.	Szomorújáték 5 felv.	Shakespeare—Endrei.	60 f.
69.	Dodó főhadnagy.	Vígjáték 3 felv.	Pekár Gyula.	30 f.
70-71.	Farsang utólfja.	Dráma 5 felv.	Hartleben—Beöthy.	60 f.
72.	A Robinsonok.	Víg. 1 felv. (6 férfi, 6 nő.)	Makai E.	30 f.
73.	A Sárdi ház.	Népszínmű 3 felv.	Géczy István.	60 f.
74-75.	Hamlet.	Tragédia 5 felv.	Shakespeare—Zigány A.	60 f.
76-77.	Leár király.	Szomorújáték 5 felv.	Shakespeare—Zigány A.	60 f.
78.	Homokzátonyok.	Vígjáték 3 felv.	Molnár Gyula.	30 f.
79.	Dr. Szeleburdi.	Énekes bohózat 3 felv.	Guthi—Hegedüs.	60 f.
80-81.	Georgette.	Színmű 4 felv.	Sardou—Fái J. Béla.	60 f.

Folytatás a boríték 3. oldalán.

A RAB

FANTASZTIKUS DRÁMA HÁROM FELVONÁSBAN

IRTA

ifj. HEGEDŰS SÁNDOR

BUDAPEST

LAMPEL R. Kk. (WODIANER F. ÉS FIAI) R. T.
KÖNYVKIADÓVÁLLALATA

SZEREPLŐK.

Serbán János, vállalkozó
Reiner Gyula
Clarisse, ennek neje
Danieli
Blum } iroda-alkalmazottak
Hetényi } Serbánnál
Főorvos
Péter } ápolók
Mihály }
Inas, Serbánnál.

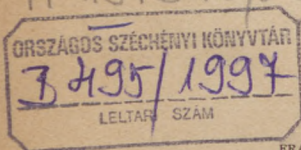
Az I. és II. felvonás történik Serbánnál, a III. egy szanatorium kertjében. Idő jelenkor.

Először adatott a Magyar színházban 1908 márc. 20 és német színpadon először Stuttgartban 1909 április 29.

A darab előadásjoga Felix Block Erben-t illeti (Berlin, Luisen-Strasse 21.).

Copyright New-York 1909 Felix Block Erben.

Színházakra nézve kézirat.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

ELSŐ FELVONÁS.

Serbán irodája. Nagy íróasztal, tele könyvekkel, írásokkal, rajta házitelefón. — Egy kisebb íróasztal a titkár számára. — Angol bőrgarnitúra. — Nagy pénzes páncélszekrény. — Párnázott ajtók. Villamos csillár, villamos lámpák az íróasztalokon.

ELSŐ JELENET.

Blum, a prokurista és Hetényi, a titkár.

(A titkár íróasztalánál ül és trógépen ír, néha-néha jegyzeteibe néz. Blum bejön egy csomó irással és levéllel a kezében.)

Blum. Az öreg nincs itt?

Hetényi. Az imént ment el.

Blum. Hova?

Hetényi. Nem tudom, nem mondta.

Blum. De hát mégis mit mondott?

Hetényi. Csak annyit, hogy nemsokára vissza jön.

Blum. Maga mit csinál?

Hetényi. Négy vagy öt levelet diktált az öreg és ezeket írom most le.

Blum *(fölvész egy levelet az íróasztalról)* «Leidemann und Co., Hamburg» *(figyelmesen olvassa a levelet)*. Ugy! Mégis csak ravasz ember az öreg!

Hetényi. Örmény!

Blum. A legravaszabb örmény — mi zsidók is bátran tanulhatnánk tőle.

Hetényi. Tanulni nem szégyen.

Blum. Ejnye de elmés maga ma, Hetényi úr!

Hetényi. Igen, ma jó napom van.

Blum. Ami magának jó, az nekem rossz, ugye?

Hetényi. Az már így van — *(rövid szünet).*

Blum. Úgy látszik az öreg ma jókedvében van.

Hetényi. Ah — Sherlock Holmes?

Blum. Ezt mindjárt meglátni — a titkárján.

Hetényi. Igen, jó hangulatban van — még cigarettával is megkínált.

Blum. Sok ember megbánja azt, ha ő magát cigarettával megkínálja.

Hetényi. Gondolja?

Blum. Igen, mert akkor mindig valami nagy ravaszságon jár az esze.

Hetényi. Na — én igazán nem értem az öreget.

Blum. Azt gondolom!

Hetényi. Én legalább bevallom, nem szégyenlem magamat. Én nem értem őt — ezerféle dolgot csínál egyszerre...

Blum. Igen, igen... más ember örül, ha egy dolgot el tud tisztességesen végezni.

Hetényi. Ó meg százfélé gondol és akkor boldog, ha minél jobban összebogozhatja az üzlet szálait.

Blum. Bogozhatja? Maga olyan virágosan beszél, mint egy költő!

Hetényi. Ha nem érti ezt a kifejezést, megmagyarázhatom.

Blum. Ne fáradjon kérem; én megérték minden kifejezést, ami az öregre vonatkozik.

(A telefon megszólal, a titkár odamegy.)

Hetényi *(a telefontól).* Halló! Itt Serbán — és ott? Ön az Reiner úr? Alázatos szolgája Reiner úr! Nem, a főnök úr épen most ment el... De igen kérem, visszajön... azt mondta, hogy nemsokára visszajön... Parancsol valamit?... Mondjak talán valamit a főnök úrnak? Csak annyit, hogy Reiner úr majd személyesen idefárad?... Igen, igen, nem felejttem el... Megmondom neki... Alázatos szolgája. *(Leteszi a kagylót, visszamegy íróasztalához és jegyzeteket csinál.)*

Blum. Reiner volt... a kis Reiner?

Hetényi. Az hát.

Blum. Én nem értem, hogy az öreg mit barátokozik ezzel a kis alakkal...

Hetényi. Miért ne barátkoznék vele? Nagyon szimpatikus ember.

Blum. Szimpatikus, szimpatikus... De ez nem elég!

Hetényi. Hogyhogy nem elég?

Blum. De nehezen érti meg maga néha az embert! A kis Reiner szimpatikus ember, jó! De hát egy olyan — hogy is mondjam — egy olyan ártatlan eszű ember. A merő ellentéte az öregnek...

Hetényi. Hisz épen azért kedveli őt az öreg. Nem tudja maga, hogy az ellentétek vonzzák egymást.

Blum. Nem szeretem a közmondásokat. Ezekkel az ember megspórolja a gondolkodást.

Hetényi. Jaj de jó megjegyzés, fel is jegyzem magamnak.

Blum. Nekem maga hiába hizeleg...

Hetényi. Ezt őszintén mondtam.

Blum. Én is *(rövid szünet)*. Mondja, csakugyan igaz az, hogy az öreg olyan sok pénzt nyert a new-yorki börzén?

Hetényi. Hogy nyert, az igaz, de hogy mennyit nyert, azt már nem tudom.

Blum. Hallatlan! Micsoda koponya! Kiszámítja innen az amerikai «Stock» változásait és leveri a számításával az amerikaiakat.

Hetényi. Rengeteget dolgozik ám ez az ember!

Blum. Elég ostoba, hogy nem élvezi az életét.

Hetényi. Neki a pénz gyűjtése a legnagyobb élvezet.

Blum. Hát ez is valami? Egyik ezrest a másikra rakni, a kövér milliókat összehordani — egy élet árán! Aztán egy szép napon jön a halál — és ő volt — nincs! A milliók meg itt maradnak.

Hetényi. Akad annak mindig gazdája.

Blum. Igen. Valaki olyan, akit ő jóformán nem is ismert, de úgy véletlenül rokona. Tudja — nagyszülő ember lehet a mi gazdánk, de okos ember — az nem.

Hetényi. Ő tudja, mit akar.

Blum. Mit akar? Mit akar? Hát pénzt akar. Aztán megint pénzt és újra pénzt. És ha az egész világot pénzzé tudná változtatni, azt is magának akarná. Épen ilyen volt Munroe is . . .

Hetényi. A húsz milliós Munroe?

Blum. Az. Annak az embernek kerek húsz millió forint vagyona volt. De volt egy rögeszméje is — és ez okozta a vesztét . . .

Hetényi. Világosabban Blum úr, világosabban!

Blum. Csak türelem barátom. Az volt a rögeszméje, hogy a vagyon száz milliónál kezdődik. Sokszor tárgyaltam vele. Jól ösmertem . . .

Hetényi. Úgy . . .

Blum. Ilyen arányokban dolgozott ő is. Ilyen izgatott és ilyen kegyetlenül szigorú ember volt ő is. Mindig panaszkodott, hogy dolgoznia kell, mert koldus.

Hetényi. Szegény bolond!

Blum. Igen. Megbolondult. Addig hajszolta a száz milliót, nap-nap után, míg egy reggel aztán nem tudta összeszedni az eszt . . . Kitért rajta a téboly . . .

Hetényi. Ugyan! Igazán?

Blum. Bevitték . . . Még most is bent van. Ott kergeti a milliókat a szanatoriumban . . .

Hetényi. Szegény.

Blum. Hja, nem lehet az idegrendszerrel visszaélni. Egy ember, végre is csak egy ember és ilyen munka mellett az agy előbb-utóbb kimerül.

Hetényi. Mért nem mondja ezt el az öregnek?

Blum. Nem tehetem. Nekem is élnem kell.

Hetényi. Csakugyan azt gondolja?

Blum. Az állásomat nem reszkirozhatom. Külön-

ben sem lehet az ilyen embernek tanácsot adni. Az ilyen ember genális ember — de nem okos ember. Higgye el, az okosság más — az egészen más. Látja, én nem tartom magamat nagyeszű embernek, de azt hiszem, hogy okos ember vagyok. Mert ami kis pénzem van, azt kiélvezem. Nem tagadok meg magamtól semmit, sem pihenést, sem élvezetet.

Hetényi. Igen, igen, én értem magát.

Blum. Én nem vagyok a pénz rabja — a pénz az én rabom és azt hozza előlem, amit én akarok. Jól élek — mindennek örülök — boldog vagyok.

Hetényi. Ennyi elég egy embernek.

Blum. Persze, hogy elég. Ugy-e hogy rájött, barátocskám, arra, hogy az öreg Blum milyen okos ember? Csak hallgasson maga én rám...

Hetényi. Igen, hiszen azt teszem...

Blum. Többre megyek én az én kis pénzzemmel, mint a gazdánk az ő millióival. Látja, engem nem izgatnak a délafrikai gyémántbányák, sem az ausztráliai dohányültetvények, sőt még a kanadai Pacific sem... Elvégzem a napi munkámat és akkor szabad vagyok. Nem vagyok senki rabja, sem a pénzé, sem a munkáé, sem a telhetetlenségé. Nem ér semmit a kapzsiság!

Hetényi. Ez olyan meggyőzően hangzik.

Blum. Meg tud az ember két ramsteaket enni egymás után, ha sok pénze van? Dehogy! még az az egy sem esik jól, mert fáradt, meg ideges...

Hetényi. Azért ideges, mert fáradt.

Blum. Bravó! Éz szép volt. De tudja, ezt majd vitassa meg egy orvos barátjával... Én ebbe a vitába nem bocsátkozom.

Hetényi. Jól van, Blum úr, maga már megint szellemes. De — kegyes engedelmével — szeretnék most tovább dolgozni.

Blum. No nézd... végtére még kisül, hogy zavartam magát.

Hetényi. De kérem, Blum úr —!

Blum. Igen, igen, írja csak a leveleket, táviratokat Afrikába, Indiába, az öreg parancsa szerint. És tudja mit, minden egyes levelet azzal végezzen, hogy: «pénz, pénz, te jó, te finom pénz, siess, siess Serbán úrhoz, mert a szegény ember nyomorog».

Hetényi. Milyen tréfás maga — de ezt a két levelet mégis be kell fejeznem, mielőtt az öreg hazajön...

Blum. Persze, dolgozzék csak — a munka nem szégyen.

Hetényi. De nemesít *(tovább ír)*.

Blum. Nagyon gyanus nemesség az. *(A nagy térképhez megy és azt nézi. — Egész rövid szünet.)*

Serbán *(belép nagy bundában, fején kalap)*.

MÁSODIK JELENET.

Előbbieik. Serbán.

Serbán. *(Amikor belép, Blum és a titkár hajlongva köszönlik.)* Na, mi ujság? Készen vannak a levelek?

Hetényi. Három már megvan, főnök úr kérem.

Serbán. Persze, amint kiteszem a lábamat, táncolnak az egerek. Jó lesz vigyázni, kis egér!

Hetényi. Bocsánatot kérek, főnök úr...

Serbán. Ne kérjen bocsánatot, hanem végezze a dolgát. Sokkal okosabb s ha minden rendben van, akkor nem kell bocsánatot kérni...

Blum. Ugy van!

Serbán. Maga azért jött ide be, hogy a szavaimat helyeselje?

Blum. Engedelmet kérek, főnök úr...

Serbán. Ne kérjen engedelmet, hanem mondja el, hogy miért jött be? *(Leleszi a kabátját.)*

Hetényi *(segíteni akar neki)*.

Serbán. Fölösleges — köszönöm — már megtanulhatta volna, hogy az ilyen apró udvariaskodá-

sokra nem vagyok berendezve. Mi ujság? *(Leül az íróasztalhoz.)*

Hetényi. Nincs semmi kérem.

Serbán. Nem telefonált senki?

Hetényi. De igen kérem, Reiner úr.

Serbán. S ha én nem kérdelem, akkor persze maga egy árva szót sem szól; nem tudom, hogy hol jár a maga esze? Majd át fogom küldeni a könyvelőségbe. Nekem nem kell az ilyen titkár! Tyúkeszű ember. No, talán elmondaná már, hogy mit kívánt Reiner? Mire vár?

Hetényi. Reiner úr telefonált, hogy személyesen fogja fölkeresni a főnök urat.

Serbán. Mondtam már magának, hogy ha nem bízik az eszében, akkor csináljon magának jegyzeteket. De persze én hiába beszélek.

Hetényi. Följegyeztem, kérem.

Serbán. Ugy? És mégis! Hát akkor kedves barátom, holnaptól kezdve lemegy a könyvelőséghez, majd megpróbáljuk mással. Már is mehet, ha a hiányzó két levelet megírta, hozza be!

Hetényi. Igenis kérem. *(El.)*

Serbán. Rémes alak! Na, mi ujság Blum úr? Halljuk, halljuk.

Blum. A mai posta kérem.

Serbán. Nézzük csak. *(Átveszi az írásokat. Félre teszi egy levelet.)* Ennek még nem felelünk, ráér. Hadd ficáncoljon... *(Egy másik levélre mutat.)* Ezt okosabban kell megírni. Itt még háromszáz forintot nyerhetünk. Persze, maga azzal nem törődik. *(Harmadik levelet nézi.)* Mi az, mit ír maga, hogy erre az erdőre nem reflektálunk? Hát mért nem reflektálunk rá? Mi?

Blum. Hiszen lehetetlen onnan a fát elszállítani. Az lenne a legdrágább fa a világon.

Serbán. Lehetetlen elszállítani, igen? Hát azt megírhatja Hajduska barátjának, hogy lehetetlen elszállítani. Az erdő azonban nagyon drága. Ha azonban 3000 forinttal olcsóbban adja, akkor maga esetleg rá tud

engem beszélni arra, hogy én ebbe a lehetetlen vásárba mégis belemenjek. Ha ezt a levelet jól megírja, kereshet még mellette maga is 500 pengőt.

Blum. De hát mit csinál ön azzal a fával? Hogy hozza azt le onnan?

Serbán. Azt majd csak bízza rám!

Blum. Pardon, én nem akartam indiszkrét lenni.

Serbán. Az úgylis kárbavesztett fáradtság lenne. — Mi van azzal a kávéval?

Blum. A szállítmány megdohosodott.

Serbán. Hát csak hozassa fel hamar. Így még jobb zamatja lesz és majd drágábban adjuk. Mit tudja a jó nép, mit vesz? . . .

Blum. Hogy gondolja ezt a főnök úr?

Serbán. Drágábban adjuk s akkor azt illik venni. Új keverék! Tovább!

Blum. Az a Tauber megint halasztást kér, én már unom ezt a dolgot. Ez már az ötödik halasztás lenne.

Serbán. Ejnye Blum, miért olyan szívtelen? Ha Tauber azt hiszi, hogy tud magán segíteni, miért ne adjunk neki erre időt és alkalmat?

Blum. De ez már az ötödik esete . . .

Serbán. Hát négyszer nem sikerült neki. Talán sikerül majd most ötödször, vagy hatodszor. Nem szabad az embert megfojtani. «Leben und leben lassen!»

Blum. Akkor hát végeztünk!

Serbán. Alászolgája! A leveleket majd kérem aláírás végett beküldeni. Minél előbb!

Blum *(meghajítja magát és el).*

HARMADIK JELENET.

Serbán *(egyezől).*

Serbán *(az íróasztalnál ül, megcsengeti a házi-telefon és beleszól).* Halló, Kertész úr! Nem látom itt a pénztári jelentést, nem tudom, mi ütött magukba

ma. — «Bocsánat, bocsánat». Végezzék a dolgukat rendesen és akkor nem kell az örökös «bocsánat, bocsánat». Hát hogy állunk? 72,869 — 72,000 — Ugyan kérem, tegye meg nekem azt a szívességet és beszéljen értelmesebben. Mindettől megkímélhetne volna magát is, meg engem is, ha felküldi a pénztári jelentést. Készpénz egyenleg? 14.612, 50. — Nem, ezt nem kell beküldeni a bankba... (*Megszólal a nagy telefon.*) Mi az? mit akar? most nem érek rá. (*A hagylót a kis telefonra akasztja és felveszi a nagy telefon kagylóját.*) Halló — Serbán — és ott? Igen, Serbán személyesen — és ott? Csókollak édes kicsikém, bocsáss meg, de nem ismertem meg a hangodat. — Meghültél? — Ejnye, ejnye, hát mért nem vigyázol jobban magadra? — Mi az kedvesem, mivel lehetek szolgálatodra? Tessék? — Az urad idejön? — Hogy már útban is van? — Hogyne! Mit kérhet olyat, amit meg nem teszek neki? — Nem is neki teszem. — Neked, drágám, neked. — Mindent csak neked. — Nem, nem, csak ne érzelegjünk — szót se érdemel. — Derék fiú... De nem férfi. Nagyon érzékeny — én meg szeretek vele tréfálkozni és ő tudja ezt. — És ha szigorú arcot vágok, nem azért teszem, mert haragszom rá, hanem mert szeretném, ha már egyszer önállóan cselekednék. — Gyermekek — szakállas gyermek... Ne haragudj szívem, hogy így beszélek róla — csak ugatok, — nem harapok. — Mikor látlak? — Ma este az operába készültök? — Jó, lehet, hogy én is bevetődöm. S hol vacsoráltok? — Hát nézd, ... ma úgyis olyan tréfás kedvem van — (*felkacag*). Igen, igen, már összeszidtam összes alkalmazott hivatalnokaimat. — Igen, s ők ezt mind komolyan veszik. — Hát én Gyulának azt fogom mondani, hogy nem tehetem... Nem teszem. S akkor ő majd hazamegy és rosszkedvű lesz s szidni fog s te azt mondod, hogy én már telefonáltam és minden rendben van. — Csak azt mond neki, én telefonáltam és éppen te voltál a telefonnál és én azt mond-

tam neked, hogy minden rendben van, Gyula ne aggodjék. Minden rendben van. — Pá, kicsi poszám, drágám. *(Belecsókol a telefonba, aztán kacag.)* Pá. *(Leleszi a kagylót.)* *(Rövid szünet.)*

HEGYEDIK JELENET.

Serbán. Hetényi. Inas. Reiner.

Hetényi *(belép a levelekkel).* Tessék kérem... a levelek.

Serbán *(hirtelen komoly arccal).* Nohát... *(Elkapja a leveleket és átfutja őket.)* Miféle írás ez megint?

Hetényi. Nem tudom kérem, kissé reszketett a kezem.

Serbán. Mit reszket a maga keze, hisz nem szerelmes leveleket ír, ezek üzleti levelek. Mi lesz már azzal az írógéppel? Meddig javítják még? Disznóság! Jól van, alászoigája!

Hetényi *(meghajítja magát és kimegy).* *(Serbán a leveleket aláírja. Kopognak.)*

Serbán. Tessék!

Inas. Reiner úr van itt kérem.

Serbán. Bocsásd be.

Inas *(el).*

Reiner *(belép. Kalap, télikabát.)* Jó estét kedves barátom.

Serbán *(feláll, eléje megy).* Szervusz, édes öregem! *(Segíti levelet a télikabátját.)*

Reiner. Oh kérlek, hagyd csak.

Serbán. Ül le édesem. De régen jártál nálam.

Reiner. Egyrészt nem igen értem rá, aztán nem akartalak zavarni.

Serbán. Nem akartál zavarni? — Micsoda beszéd ez? Parancsolj rágyújtani! *(Szivarrral kínálja.)*

Reiner. Köszönöm alássan.

Serbán *(gyufát gyújt és maga is rágyújt egy szivarra).* *(Leülnek.)*

Reiner (*megköszönve a tüzet*). Köszönöm.

Serbán. Így ni! Mindjárt sokkal kedélyesebb az egész. Hát hogy vagy?

Reiner. Köszönöm... úgy, úgy... lassacskán.

Serbán. Mi ujság?

Reiner. Nem tudok semmi nevezetese... ..

Serbán (*mosolyogva*). No, no, hát csak nem akarod velem elhitetni, hogy csupán látogatóba jöttél?

Reiner (*kissé zavarban*). Hát igen... hát...

Serbán. Mert ha te eljössz hozzám, annak mindig van valami oka...

Reiner. Te vagy az egyetlen barátom...

Serbán. Akit te sohase látogatsz meg hiába...

Reiner. Igazán, nem tudom, hogy mondjam el neked...

Serbán. No látod, mindjárt tudtam, hogy valami nyomja nemesi májadat... Mondd már, hogy mi kell?

Reiner. Nézd, édes barátom... olyan nehezemre esik...

Serbán. Ne teketóriázz, Gyula!

Reiner. Bajban vagyok...

Serbán. Helyes! Ez világos beszéd. Bajban vagy. Ezt vártam.

Reiner. Ne ne vess kérlek... a dolog nagyon komoly.

Serbán. Csak a komoly dolgokon lehet jóízűen nevetni.

Reiner. Elrontom a mulatságodat, ha megmondom, hogy tönkrementem.

Serbán. Micsoda? Mít csináltál?

Reiner (*tompán*). Tönkrementem. (*Rövid szünet.*)

Serbán. Hm. Hm. Hm... Hát ezt hogy csináltad?

Reiner. Belementem a Délvidéki bányapapírok spekulációjába...

Serbán. Nem megmondtam neked, hogy ahhoz ne nyúlj?!

Reiner. Rábeszéltek!

Serbán. Mi az, hogy: rábeszéltek? Megmagyaráztam neked, hogy hogy áll a dolog s megmondtam, hogy abba ne menj bele. Ki vett rá?

Reiner. Az ügynök.

Serbán. A gazember! Hát most mit akarsz?

Reiner. Hát . . . hát . . . én nem tudom.

Serbán. Mit csináljak? *(Szünet.)* Szólj hát mit csináljak?

Reiner. Rettenetes! — Én igazán nem tudom.

Serbán. Mennyit tesz ki a differencia?

Reiner. Százharmincezer koronát. *(Rövid szünet.)*

Serbán. Mennyit?

Reiner. Százharmincezer koronát.

Serbán. Örület! És holnap kell kifizetni?

Reiner. Holnap, déli tizenkét órakor.

Serbán. És mennyi pénzed van?

Reiner. Harmincezer koronám!

Serbán. Hallatlan ember! És most hogy képzeled a dolgot?

Reiner. Én nem tudom.

Serbán. Hát az nagyon kényelmes, ez az: «Én nem tudom» Örültség! Hát hogy tehetnél ilyet?

Reiner. Belehajtottak! . . . Annyit beszéltek . . .

Serbán. Belehajtottak! Hát most hajtsanak ki . . .

(Egész rövid szünet.)

Reiner *(halkan).* Ne kínozz!

Serbán. Hogy megmondtam! Megmagyaráztam neked az egészet töviről hegyire. Hogy szélhámosok! Csalás! Ott nincs szén! Az a pár darab, ami ott van, az se jó. Holt ér! Nem a levegőből beszélek! . . . Disznók! *(Rövid szünet.)*

Reiner. Elvesztem. *(Szünet.)*

Serbán. Nem lehetne kiegyezni?

Reiner. Nem lehet.

Serbán. Megpróbáltad már?

Reiner. Meg.

Serbán. Te még kiegyezni se tudsz. Markolatig szaladsz a kardba. *(Rövid szünet.)*

Reiner. Végem van.

Serbán. Legalább ne beszéltél volna velük! Küldted volna hozzám őket. Majd elintézttem volna a dolgodat!

Reiner. Annyira megrémültem . . .

Serbán. Első rémületében az ember a barátjához megy és nem az ellenségéhez. *(Szünet.)* Hát most mit akarsz tenni?

Reiner. Nem tudom . . .

Serbán. Harmincezer korona készpénzed van? Mi?

Reiner. Igen.

Serbán. Ez a kezeden van? Mi?

Reiner. Igen.

Serbán. Nem kint lévő követelés?

Reiner. A bankban van. Bármikor felvehetem.

Serbán. Akkor vedd föl a pénzedet holnap délelőtt, ülj vonatra és utazz el!

Reiner. Ezt nem teszem.

Serbán. Mért nem teszed?

Reiner. Mert becsületes kereskedő vagyok.

Serbán. Számár vagy! Becstelen alakokkal szemben az ember nem lehet becsületes.

Reiner. Én magamért vagyok becsületes.

Serbán. Gyönyörű mondas! Ezzel fizess ki a százezer koronát! *(Szünet.)*

Reiner. Elvesztem! Végem van.

Serbán. Ezt szeretem hallani! Az ilyen beszédet: elvesztem! Végem van! Ha bele tudtad magad vinni a bajba, akkor légy elég erős és ügyes ahhoz, hogy kikászolodjál belőle!

Reiner. Én nem tudom, mit tegyek.

Serbán. Persze, a legegyszerűbb megoldás az lenne, ha most előszednék százezer koronát; a kezembe adnám és jószágos mosollyal szólnék hozzád: «Édes fiam, a legközelebbi viszontlátásra, ha megint valami ostobaságot csinálsz».

Reiner. Én nem kértem tőled pénzt.

Serbán. De mégis az hozott ide. Belül a lelkedben ez az óhaj él, ezt szeretnéd.

Reiner. Én már nem szeretnék semmit.

Serbán. Küzödni kell, barátom, küzödni! Ha tízszer leütnék, állj föl tizenegyzedszer és kezd újra. Csak így ér az élet valamit!

Reiner. A sikertelenség halálos mérég.

Serbán. Meghalni könnyű — élni már valamivel nehezebb. *(Szünet.)*

Reiner. Hát . . . akkor én . . . *(Feláll.)*

Serbán. Nagyon szívesen adnám neked a száz-ezer koronát . . . de most nincs annyi pénzem szabadon . . . *(Szünet.)*

Reiner. Ez is az én szerencsétlenségem! *(Szünet.)* Nézd, János, . . . ha te jótállnál . . .

Serbán. Jótálljak egy emberért, aki nem hallgat rám, aki nem fogadja meg a tanácsomat?! Ezt nem mondhattad komolyan! *(Szünet.)*

Reiner *(halkan)*. Bocsáss meg, János, hogy ezzel az én dolgommal zavartalakl

Serbán. Haragszom rád! Azért haragszom rád, mert nem hiszel nekem és fölülpsz idegeneknek, gazembereknek.

Reiner. Bocsáss meg, János és én ígérem, hogy soha többé nem okozok neked kellemetlenséget.

Serbán. Ne ily megható hangon! Nem szeretem az ilyen beszédet. Haszontalan muzsika! *(Rövid szünet.)*

Reiner. Isten veled.

Serbán. Hova mész most?

Reiner. Az irodámba.

Serbán. A feleséged tudja, hogy milyen bajban vagy?

Reiner *(meghatva)*. Szegény Clarisse! Nem mondtam meg neki. Láta, hogy milyen hangulatban vagyok, azt is tudja, hogy eljöttem hozzád, de én nem mondtam meg neki, hogy a tönk szélén állok.

Serbán. Helyesen tetted! Az ilyen nem való az

asszony népnek. Hát csak föl a fejet! Talán még eszembe jut valami. Az utolsó percig remélni kell! Menj haza. Talán még ma felkereslek. Na — mit nézel úgy rám? *(Rövid szünet.)*

Reiner. Köszönöm, János, irántam való barátságodat. Érzésben mindig adósod maradok. Gondolj rám ezentúl is jó szívvel.

Serbán *(fölsegíti a kabátját)*. Na, mi az? Mit búcsúgatsz ilyen meghatóan?

Reiner *(megöleli, megcsókolja Serbánt)*. Én mindig szerettelek.

Serbán. Mi ütött beléd! Úgy teszel, mintha fene nagy útra indulnál.

Reiner. Úgy van, indulok!

Serbán. Lehetetlen! Megjött a jobbik eszed? Aztán hova utazol? Ha szabad kérdeznem?

Reiner. Még nem tudom. Messzire. Nagyon messzire.

Serbán. Hát akkor még ma este feltétlenül látjuk egymást. Aztán megbeszéljük a közelebbit. Legjobban teszed, ha most haza mész... és estére menjetek valahova... tán az Operába. Hadd lássanak titeket. Ilyenkor nem bujkál az ember. Nincs még veszve Lengyelország!

Reiner. Isten veled János!

Serbán. Szervusz öregem! Viziontlátásra ma este az Operában! *(Kiktséri Reinert. Amikor visszajön, a telefonhoz siet.)* Halló — központ? Kérem nagysád 22—07 — 7 — 07 — Köszönöm. — Halló? Itt Serbán. Te vagy az Clarisse? — Gyula most ment el. — Hogy mit akart? Csekélység az egész, szót sem érdemel. — Hallod? — Semmi különös, semmi fontos. — Tessék? Hogy mért csinált olyan komoly arcot, mikor hozzám jött? — Ez már az ő szokása. Tehát hallgass ide. — Ugrattam az öreget, mert kis ostobaságot csinált. — Persze, kedvesem — én intettem őt annak idején — de az öreg nem hallgatott rám és ez most pénzébe kerül. — Nem, nem, csak

csekélység, de rögtön kéne és nincs annyi készpénze — és én azt mondtam, hogy nekem sincs. Tehát figyelj ide: *(nyomatékkal)*. Amint hazajön, mondd meg neki, hogy én telefonáltam és kéretem őt, hogy, ha ma nem találkozánk, akkor jöjjön holnap délelőtt 11 órakor az irodámba. Majd átadom neki a hiányzó összeget — minden rendben van. Pá, pá, viszontlátásra ma este az Operában — pá! *(Leveszi a kagylót és megcsengeti a házi-telefont.)* Vértess úr, jegyezze fel! holnap délelőtt 10 órakor felküld nekem 100,000 koronát készpénzben. Megértett? El ne felejtse! Ha én magukban bízhatnék! *(Fölakasztja a kagylót. Nyújtózkodik, fölkel és az ablakhoz megy, kinéz az ablakon és jókedvűen füttyörészget.)*

(Az ajtó halkan kinyílik és nesztelenül belép rajta egy sovány, kísérteties külsejű, halványarcú, hosszú, fekete hajú, meghatározhatatlan korú férfi. Kezében cilindert, karján hosszú, fekete paletot. Testhez álló, fantasztikusan szabott frakk és szűk tricot pantalon van rajta. Ez a bizarr jelenség dr. Danielinek mondja magát. Behúzza maga mögött az ajtót, körülnéz a szobában, megpillantja Serbánt az ablaknál, halkan odamegy az íróasztalhoz, leveszi a kalapját, kiteríti a köpenyét és beleül a karosszékekbe, lehúzza kezéről fekete keztyűjét és összegöngyölve a cilinderébe dobja, keze feltűnően keskeny, sovány és fehér. Azután előrehajtja a fejét, kezére támasztja az állát és áthatóan, erősen nézi Serbánt, aki a pillantást pár másodperc múlva megérzi, megfordul és meglátja az idegent.

ÖTÖDIK JELENET.

Serbán *(megdöbbenve)*. Mi az? Mít akar?

Danieli *(nagyon barátságosan)*. Tessék üljön le. — *(Helyet mutat neki.)* Doktor Danieli vagyok.

Serbán. Nem ismerem. Mít akar?

Danieli. Majd megismer. Ép most jártam lent az utcán és láttam önt az ablakban. Feljöttem.

Serbán. Minek?

Danieli. Semminek. Látni akartam.

Serbán. Ez már mégsem való! Bejön ide és leül az íróasztalom mellé, az én helyemre és . . .

Danieli. És ezen fölháborodik? Annyira ragaszkodik a szokásaihoz? Külsőségekhez?

Serbán. Azért jött fel, hogy apró elmésségeivel mulattasson?

Danieli. Azért is. — De azért ne legyen olyan szigorú.

Serbán. Kicsoda ön voltaképen?

Danieli. Tessék, üljön le már ide. Azt hiszem hamarosan tisztába jövünk egymással. *(Helyet mutat Serbánnak, erősen ránéz és Serbán leül.)*

Serbán. Dr. Danieli . . . Nem emlékszem erre a névre!

Danieli. Az nagyon valószínű.

Serbán. Miféle doktor?

Danieli. A lelkitudományok doktora.

Serbán. Hát az mi?

Danieli. Ezt bajos dolog röviden kifejezni. Tény az, hogy ez az én tudományom s én azért jöttem ide önhöz, mert az ön lelke érdekel.

Serbán *(felkacag)*. Mi köze önnek az én lelkemhez?

Danieli. Nekem minden ember lelkéhez van közöm. Bizalmasan megmondom önnek, hogy én valamennyi lélekre felügyelek.

Serbán. Különös mesterség!

Danieli. De gyönyörű szép tudomány — az egyetlen. A nagy tömeg előtt teljesen ismeretlen.

Serbán. Nem, nem ismeretlen. Mi nagyon is jól ismerjük ezt a tudományt, csak más név alatt. De az az elnevezése pontosan definiálja, úgy értékben, mint mivoltában.

Danieli. Egy más elnevezés?

Serbán. Hogyan, ön, a kiváló tudós, még sohasem hallotta azt a szót: fantasztikum?

Danieli. Úgy? Ön tehát gúnyolódik?

Serbán. Dehogy. Az ön tudományával foglalkozom.

Danieli. Hisz még nem is ismeri.

Serbán. De égek a vágytól, hogy megismerjem.

Danieli. Ami most még humoros dolognak látszik ön előtt, az később valóra fog válni és komolyabb lesz, mint most még hihetné.

Serbán. Hát ezt honnan tudja?

Danieli. A lelkiismereti törvény alapján.

Serbán. Úgy! A paragrafus számára nem emlékszik?...

Danieli. Itt az mellékes, épen úgy, mint az ön gúnyolódása. Itt csak egy fődolog van...

Serbán. És az?

Danieli. Hogy mondjam önnek, hogy a lelkiismereti törvénytörvény megalkult és hogy ez önnek minden tettét számonkéri.

Serbán *(egy pillanatig megdöbbenve nézi)*. Hát ez nagyon szép. Köszönöm önnek, de engedje meg, hogy figyelmeztessem arra, hogy én reális dolgokkal foglalkozó kereskedő vagyok, és igazán nem érdekel az ön metafizikai tudománya.

Danieli. Hogyne kérem, tudom, hogyne, ön Serbán János nagyvállalkozó. Bámulatos koncepciójú üzletember, aki a kereskedelem történetének egy külön fejezetét képezi.

Serbán. No és ha mindezt tudja... Az ön véleménye rólam igazán hízelgő... nem mondaná meg, hogy mit akar tőlem?

Danieli. Megmondom, — de hát nem olyan sürgős, azt hiszem.

Serbán. Valami jó üzletről van szó talán? *(Vidáman.)* Lelkeket vásároljak?

Danieli. Nem lenne új dolog. Eddig is lelkeket vásárolt.

Serbán. Tudtommal, nem.

Danieli. Tudtommal, igen. Vásárolja az alkalmazzottjait, azoknak gondolkozását, munkáját. —

Megvásárolja azokat, akikkel üzleti összeköttetésbe lép, lelkükön keresztül nyereszksedik. Azt a nagy energiát, amely önben van, arra használja, hogy lebirja a kisebb energiákat.

Serbán. Hát ez mind szép és szellemesen hangzik — de mit akar mindezzel?

Danieli. Foglalkozni akarok az ön lelkével.

Serbán. Mivelhogy éppen most dicsérte az ön kereskedői hódításaimat, megkérdem öntől, hogy mindebből mi hasznom van?

Danieli. Lesz haszna belőle. Még tudatosabb lesz, mint amilyen eddig volt.

Serbán. Ah! — Ez már érdekesebb!

Danieli. Nézze csak: önnek — amint ezt eddigi működéséből látom — nagyon mostohán kifejlődött lelkiismerete van.

Serbán. Mit akar ezzel mondani?

Danieli. Bocsánat, én tudom, hogy ön jó ember, sokszor elnéző. Ha segíthet valakin, anélkül, hogy az ön érdekei szenvednének alatta, készségesen megteszi . . .

Serbán. Köszönöm az ön jó véleményét!

Danieli. De nem egyszer haszonlesésből . . . nyereszksedik utógondolattal tesz jót . . .

Serbán. Valóban azt hiszi . . .

Danieli. Tudom! Sokszor adódnak olyan helyzetek, amikor ön szándékosan kötelez le magának embereket.

Serbán. Csak nem gondolja, hogy én hiszek a hálában?

Danieli. Azt nem teszi, de kényszeríti az embereket arra, hogy hálások legyenek.

Serbán. Nagyon finom jellemzés.

Danieli. Ez így van. Ez önnek egy erőssége. Jót tesz emberekkel, hogy azután kihasználja őket. Minden tettéből hasznot húz.

Serbán. Szeretem, ha az emberek jót jóval hálálnak meg.

Danieli. Ez nagyon szépen hangzik. De ne térjünk el a tárgytól: az ön haszna nem mindig fejezhető ki pénzben...

Serbán. Na — és?

Danieli. Néha megengedi magának, hogy lelketlen tréfát űzzön azokkal, akiket maga iránt lekötölezett.

Serbán. Tehát alapjában véve rossz ember vagyok?

Danieli. Úgy van.

Serbán. Köszönöm. (*Rövid szünet.*) De nem gondolja, hogy kissé különös, hogy ön — az én hivataln vendégem — ilyen dolgokat vagdos a fejemhez?

Danieli. Nem, csöppet sem. Minden ember életében adódik egy alkalom, mikor valaki, egy jelentéktelen ismeretlen előáll, hogy olyanokat mondjon el, amiket az illető nem mer önmagának nyíltan bevallani.

Serbán. Így hát ön most...

Danieli. Én most az ön könyörtelen bírāja, a lelkiismerete vagyok.

Serbán. Ilyen hát az én lelkiismeretem? — A do-log kezd mulattatni!

Danieli. Nagyon kedves, hogy ily elismerő és azt hiszem, (*mereven ránéz*) hogy ma még úgy fog mulatni, mint még soha.

Serbán. Fenyegetődzik?

Danieli. Eszem ágában sincs.

Serbán. Mert akkor ne fáradjon...

Danieli. Tudom, hogy ön nem ijed meg...

Serbán. Ahhoz nincs tehetségem...

Danieli. Az ilyen emberek, mint ön, akik nem ijedősek, néha mégis megijednek...

Serbán (*gúnyosan*). Igazán...?

Danieli. Vannak momentumok, amikor e hihetetlenül bátor emberek megrémülnek s ez aztán borzalmasabb minden ijedezésnél.

Serbán. Ismerem én is a mesét a fiúról, aki félhiment tanulni...

Danieli. S én ismerek meséket emberekről, akik megtanultak nagyon félni.

Serbán. Hát ezt szépen mondta!

Danieli. Meg van velem elégedve? Ez kedves és remélem, hogy nem fog engem elfelejteni.

Serbán. Önt nem lehet könnyen elfelejteni és remélem, még többször találkozunk.

Danieli. Feltétlenül, hisz önnek meg kell jelennie az én ítélőszékem előtt.

Serbán. S mikorra parancsol megidézni?

Danieli. Mikor elérkezik a kellő pillanat.

Serbán. Szabad tudnom, mikor lesz az körülbelül?

Danieli. Mikor betelik a mérleg. Akkor törvényt ülünk ön felett. Átnézzük egész életét, megvizsgáljuk minden tettét és ítélünk igazságosan a lelkiismeret törvényei szerint. Ezeket a törvényeket nem lehet kijátszani, ezek tökéletesebbek minden emberi törvéynél, magasabbrendűek. Ezek ítélete ellen nincs fölbezés. Itt nincs kegyelem, csak akkor, ha a bűnhődés föléri a bünt...

Serbán. Szíves fölvilágosítása nagyon lekötelez. És szabad tudni, hogy mindenki iránt ilyen figyelmes, ön uram, vagy csak személyes szimpátiájának köszönhetem eme látogatását?

Danieli. Mondottam, hogy minden lelkek felett uralkodom. Nekem mindenki egyforma. Én kivételt ember és ember között nem teszek. Szigorúan és igazságosan ülök törvényt a lelkiismeret törvényei szerint.

Serbán. És uram — mi a fizetése, a bére, ennek az ön különös hivatalának?

Danieli *(nyugodtan mosolyogva)*. Üldözés.

Serbán. Önt üldözik?

Danieli. Lépésről-lépésre.

Serbán. Az nagyon kellemetlen lehet.

Danieli. Az ember megszokja...

Inas *(izgatottan beugrik)*.

HATODIK JELENET.

Inas *(odamegy Serbánhoz és halkán szól).* Bocsánatot kérek, nagyságos úr...

Serbán. Mi történt?

Inas. Valaki van kint és rögtöni bebocsátást kér...

Serbán. Most nem lehet, látogatóm van...

Inas. Bocsánatot kérek nagyságos úr... egy detektív van itt...

Danieli. Tudom... ez engem keres. *(Felugrik, felkapja kalapját, kabátját és egy kis ajtóhoz ugrik.)*

Serbán. Megálljon, megálljon, itt nem jut megszíre, az egy kis folyosó, ami a lakásomba vezet....

Detektív *(megjelenik az ajtóban).*

HETEDIK JELENET.

Detektív. Bocsánat uram...

Serbán. Mit kíván?

Detektív. Bocsánatot kérek Serbán úr... ez az ember megszökött a tébolydából és ide látták bejönni...

Serbán *(nevetve).* Úgy? Doktor Danieli? A nagy tudós? A lelkiismereti törvényszék elnöke?

Detektív *(Danielihez).* Menjünk, doktor úr...

Danieli *(Serbánhoz).* Nekem mennem kell, de mi még találkozunk.

Serbán *(nevetve).* Igen, biztosan. Az ön törvényszéke előtt.

Danieli *(elmenőben).* Igen, ott.

Detektív *(elvezeti Danielit).*

Inas *(színtén kimegy).*

Serbán *(utána kiált Danielinek).* Úgy hát a viszontlátásra! *(Beteszi az ajtót, az ablakhoz megy, kintz, hír-*

telen megfordul, mintha Danielit érezné a háta mögött, aztán végigsimítja kezével a homlokát és magában morgogja :) Bolondság! (Odamegy az íróasztalához és leül.)

NYOLCADIK JELENET.

Blum. Serbán.

Blum (jön, az estilapokkal). Olvasta már az esti lapokat, főnök úr?

Serbán. Még nem.

Blum. Nagyon érdekes dolog van bennük.

Serbán. Micsoda?

Blum. Megint megszökött egy örült. Gyönyörű állapotok vannak ott az örültekházában...

Serbán. Mit érdekli az magát?

Blum. Hát csak...

Serbán. Olvassa inkább a tőzsdei árfolyamokat.

Blum (meg van sértve, leleszi az újságokat az asztalra). Jó éjt főnök úr. (Kimegy.)

Serbán. Jó éjt. (Fölvesz egy újságot és olvas.) Szegény Danieli! (tovább olvas). Megunta bolondnak lenni és felcsapott okos embernek... Szegény ördög... és engem akart megrémíteni... (Megszólal a telefon csengője, Serbán összerexzen.) Mi ez? (felkapja a kagylót). Halló — Serbán —. Te vagy az Clarisse? Mi történt? — Mi? — Gyula? Agyonlőtte magát? — De hisz ez örület! — Jövök már! (Lecsapja a kagylót, az ajtóhoz rohan.) Pali, gyorsan az autót! (Félkapja a kagylóját, botját és kirohan.)

(Függöny.)

MÁSODIK FELVONÁS.

Serbán szobája. Elegáns, kényelmes, előkelően berendezett férőszoba. — Középen asztal, bőrbutorzat veszi körül. — Balra elől széles bőrdivány, jobbra szép kandalló. — Jobbra elől ajtó; a divány mellett asztal álló villanylámpával; balra ablak; a falakat képek díszítik; pompás villanycsillár.

ELSŐ JELENET.

Inas (egyedül).

Inas *(a szobát rendezi, a párnát megigazítja a diványon, a vízes üveget az asztal közepére teszi, majd a kandalló tűzére szénét dob. Kint csengetés. Inas kimegy. Egész rövid szünet.)*

Serbán és Inas bejönnek.

MÁSODIK JELENET.

Serbán. Inas.

Serbán *(feltűnően sápadt, izgatott. Leveszi a bundáját.)*

Inas *(segít neki és a diványra teszi a bundát.)*

Serbán. Rendbe hoztál mindent?

Inas. Igenis.

Serbán. Vesd meg az ágyat.

Inas. Épen most vetettem meg. *(Egész rövid szünet.)*

Serbán. Adj egy pohár vizet. *(Izgatottan leül egy bőrszékre.)*

Inas (*kiszolgálja Serbánt*). Tessék.

Serbán (*mohón iszik, rövid szünet*). Már megint későn fűtöttél be.

Inas. Engedelmet kérek, nagyságos úr, ma is csak úgy, mint máskor.

Serbán. Fázom.

Inas (*megnézi a hőmérőt a falon*). Nagyságos úr, kérem, tizenkilenc fok van.

Serbán. Nem keresett senki?

Inas. Senki.

Serbán (*felugrik, izgatottan járkál fel s alá*). Rettenetes! (*mind a két kezével fogja a fejét*). Milyen örületesen fáj a fejem!

Inas (*halkan*). Parancsol, nagyságos úr, talán hideg borogatást?

Serbán. Nem, nem, majd elmúlik... (*megáll, mereven néz maga elé*)... de hogyan lehet ilyet tenni?

Inas. Mit parancsol, nagyságos úr?

Serbán. Köszönöm, semmit.

Inas (*megáll az ajtóban*).

Serbán. Mit lódörögsz körülöttem? Menj a pokolba!

Inas (*meghajlja magát és kimegy — alig ment ki Serbán utána kiált*).

Serbán. Hé — Pali!

Inas (*rögtön bejön*). Parancsol, nagyságos úr?

Serbán. Minek mész el, miért hagysz itt magamra?

Inas (*akit ura szokatlan viselkedése egészen megzavar*). Bocsánatot kérek... nagyságos úr azt mondta, hogy menjek.

Serbán. Én mondtam? Igazán?... Nem emlékszem... Iszonyú fejfájásom van... Beleőrülök...

Inas (*részvétellel*). Talán jó lenne mégis egy hideg borogatás...

Serbán. Ne beszélj olyan hangosan! — A velőmet hasogatja a hangod. (*Rövid szünet*.)

Inas. Mit lehetne...

Serbán. Semmit... nem segít rajtam már semmi...

Inas. A nagyságos úr még sohasem volt beteg, azért olyan kétségbeesett most...

Serbán. Az igaz, még sohasem voltam beteg.

Inas (*halkan*). És most... ez a borzasztó fejfájás...

Serbán. Ne olyan hangosan!...

Inas (*egészen halkan*). Valószínűleg meghűlt a nagyságos úr...

Serbán (*gúnyosan, keserűen*). Meghültem — igen!—

Inas. Talán mégis jó lenne... (*Szünet.*)

Serbán. Na, mi lenne jó?... Mért nem beszélsz?

Inas. Azt hiszem, jó lenne... legalább is meg kellene próbálni...

Serbán. Ne fecsegy annyit!... Mi lenne jó?

Inas. Talán az orvost kellene...

Serbán (*megrettenve*). Ugyan menj az orvosokkal! Nevetséges! Ostobák! Most is láttam, mit tudnak. Barmok! Ott állnak tanácstalanul és nézik, mint csurog ki vékony sugarakban a vér az emberből és nem tudnak segíteni... Az orvos... oh nevetség!... (*Föl és alá járkál, néha-néha megcsuklik a térde, rövid szünet.*) Az ágya is csupa vér volt!... Nem, nem fekszem az ágyba... (*megáll*). Szegény Gyula!... De hogy lehetett ilyen bolondot tenni!... Hiszen erre mindig ráér az ember!... (*mind a két kezével fogja a fejét*). Te, Pali, — majd ide fekszem a pamlagra... (*lefekszik és betakarózik a bundával*). Csavard csak föl a kis lámpát és told ide közelebb — így ni... No most adj ide valami könyvet... nem azt, azt a másikat... Most csavard le a nagy villanylámpát... így ni... Gyere, igazítsd meg az ernyőt a kis lámpáson... nagyon vakít a fény... Jól van... Most már mehetsz.

Inas. Jó éjt, nagyságos úr. (*Meghajítja magát és kimegy.*)

Serbán. Te, Pali, ne siess úgy...

Inas (megáll). Parancsol, nagyságos úr?

Serbán. Csak meg akartalak kérdezni... de már elfelejtettem... beteggel elnézőnek kell ám lenni... Ah, ostobaság... Nem vagyok én beteg... majd elmúlik a fejfájásom... reggelre semmi bajom sem lesz, ha jól kialudtam magamat, úgy-e?...

Inas. Minden bizonnyal, nagyságos úr...

Serbán. Milyen szolgálatkész ez a felelet... de csöppet sem meggyőző... Mondd, gyűlölsz te engem?...

Inas (sértődötten). Hogy kérdezhet ilyet a nagyságos úr?... Hogy gyűlölném én a nagyságos urat?... Semmi okom sincs rá... hét év óta szolgálok a nagyságos úrnál...

Serbán. Hát tudod... csak úgy hirtelen eszembe jutott... persze... ilyesmit nem szabad kérdezni... bocsáss meg... nem volt itt senki?... ma este... senki...?

Inas. Nem volt itt senki, nagyságos úr.

Serbán. Nem keresett senki?

Inas. Nem, uram.

Serbán. Egész biztosan tudod?

Inas. Hogyne, nagyságos úr, egész biztosan.

Serbán. Igen... egész biztosan... és mégis... nekem olyan érzésem van... olyan furcsa érzésem... tehát nem volt itt senki...?

Inas. Nem, uram, nem volt itt senki.

Serbán. Az a barátságtalan, fekete ember?... mi?

Inas. Azt elvitte a detektív.

Serbán. Persze, persze... jól van... Most menj ki... Majd hívlak, ha szükségem lesz rád... igen, igen őt elvitte a detektív... hogy is felejtettem ezt el?... Jó éjt... jó éjt, Pali...

Inas. Jó éjt, nagyságos úr. (Kimegy.)

HARMADIK JELENET.

Serbán (egyedül).

Serbán *(olvasni próbál, nagyon izgatott — idegesen félre dobja a könyvet)*. Jaj a fejem... a fejem... és az ágya is csupa vér volt... *(Sóbajt, kezével hadonázik, és kibúzza a kis lámpa kontaktusát — a szobában koromsötétség lesz. Serbán nyög — alszik. Nyugtalanul hánykolódik a pamlagon.)*

NEGYEDIK JELENET.

Serbán. Danieli. Clarisse. Reiner.

(Föltűnnek az álomlátás alakjai, komor, fekete árnyak: Danieli, Reiner, Clarisse. Nesztelen léptekkel közelednek; Clarisse közel a pamlaghoz ül, Serbán fejénél, Danieli az asztalhoz ül, jobbra tőle áll Reiner — lassanként holdfény szűrődik be a szoba egyetlen ablakán, a kandallóban föllobog a tűz — ez a két fénysugár találkozik a vízesüvegen és megvilágítja a kísérteteket.)

Serbán *(a kanapén hánykolódik)*. Nem, nem akarok álmodni... nem akarok álmodni...

Danieli *(halk, de éles hangon)*. Figyelmeztetem a vádlottat, hogy maradjon csendben! Az ügyész urat kérem, folytassa... *(A lobogó láng megvilágítja Reiner arcát; halálsápadt, a feje be van kötözve.)*

Serbán *(rémülten)*. Gyula!

Danieli. Csendesen!

Reiner *(kísérteties hangon)*. Vádolom Serbán János vállalkozót, hogy barátja életét hazugsággal bemocskolta...

Serbán. Nem.

Reiner. Vádolom Serbán Jánost hazugsággal, önzéssel, képmutatással és kegyetlenséggel. Vádolom őt azért, mert hideg szívvel ment el egy haldokló mellett, akinek az életét könnyen megmenthette volna...

Serbán. Én pedig mindent...

Reiner. Vádolom őt olyan bűnökkel, amik kívül vannak az emberalkotó törvényeken...

Serbán. Én nem vagyok bűnös...

Reiner *(emelt hangon)*. És megmutatom az ő lelkét a leghatalmasabb törvényszéknek, amely igazságosan fog itélni a minősíthetetlen bűnök felett!

Serbán. Én nem így akartam!

Reiner. Serbán János ifjúkorától fogva barátja volt Reiner Gyulának. A két barát közül feltétlenül Serbán János volt az eszesebb, mint kereskedő tehetségesebb. Sőt mondhatjuk zseniális. És voltaképen ő az, akinek Reiner Gyula későbbi vagyoni jólétét, sőt családi boldogságát is köszönhetette. Elvette azt a lányt, akivel Serbán János ismertette meg és elhitte barátjának, hogy az a nő őt, az egyszerű, az igénytelen Reiner Gyulát szereti és szegény az egész házasságban csak barátja őszinte, önzetlen szeretetének újabb megnyilvánulását látta. Serbán János nemcsak tanácsaival, hanem pénzzel is támogatta Reiner Gyulát. Kötelességem megemlíteni, hogy Reiner Gyula nem fogadta volna el a segítséget, ha csak távolról is sejtette volna, hogy felesége Serbán János szeretője. De ő ezt nem tudta.

Serbán. Igen... én...

Reiner *(kérlelhetetlenül)*. Most utoljára azonban haszontalan tréfát űzött vele Serbán és megtagadta a kért segítséget. A rútul megtréfált ember hazament és föbelőtte magát. Ennek az embernek az életéért Serbán János a felelős!

Serbán. Nem igaz!

Reiner. Nem tagadom, hogy a jelen rettenetes esetről van valami szerepe a véletlennek, de mindennek dacára határozottan állítom, hogy Serbán János embert ölt, ha mindjárt meggondolatlanságból is.

Serbán. Én ártatlan vagyok!

Clarisse. Istenem... Istenem!...

Danieli. Csendet kérek!

Reiner. Azért tehát vádolom Serbán Jánost barátjának, Reiner Gyulának meggondolatlanságból származó meggyilkolásával. És még egy sokkal nagyobb bünt is követett el ellene — hitvány játékot űzött barátja családi életével — és erre az esetre vonatkozólag kérem Reiner Clarisse tanukép való kihallgatását.

Serbán. Nem... nem... csak azt ne! *(föhlül).*

Clarisse. Ez a gyalázat!

Danieli. Hallgasson! — Akkor beszéljen, mikor kérdeszem! *(Parancsoló mozdulatot tesz.)*

Serbán *(visszarog a díványra).*

Reiner. Vétkes könnyelműség hajtotta Serbán Jánost, hogy ezt a rettenetes jétékot űzze barátjával — vádolom őt tehát Reiner Gyula meggyilkolásával — és kérem a legsúlyosabb büntetés alkalmazását! *(Besüpped a bőrkarosszékekbe.)*

Serbán. Én ártatlan vagyok!

Danieli. A bíróság elrendeli Reiner Clarisse tanuként való kihallgatását.

Serbán *(felemelkedik).* Nem, nem!

Danieli *(egy mozdulattal).* Csend legyen!

Serbán *(visszaesik a pamlagra).*

Danieli. Özvegy Reiner Gyuláné, Clement Clarisse, álljon fel és feleljen a kérdéseimre becsületesen és őszintén!

Clarisse *(előlép).*

Danieli. Hány évig volt férjnél?

Clarisse. Nyolc évig.

Danieli. Hány éves volt, mikor férjhez ment?

Clarisse. Tizennyolc éves.

Danieli. Saját akaratából határozta el magát erre a fontos lépésre?

Clarisse *(hallgat).*

Serbán. Miért gyötritek szegényt?

Danieli. Feleljen! Szabad akarattal cselekedett?

Clarisse. Én... én... *(Megakad.)*

Danieli. Feleljen őszintén és becsületesen... parancsolom...

Clarisse. Én . . . én . . . az ő akaratának engedelmeskedtem, mikor hozzámentem Reinerhez . . .

Danieli. Kinek az akaratának engedelmeskedett?

Clarisse (*nagyon lassan*). Serbán János akaratának.

Danieli. Régen ismerte Serbánt a férjhezmenetele előtt? Feleljen kérem.

Clarisse. Egy évvel a férjhezmenetelem előtt ismertem meg.

Danieli. Volt már lánykorában is viszonya Serbánnal? — Felelnie kell! — Nos?

Clarisse. Szerettem őt.

Danieli. És mégis beleegyezett abba, hogy egy más emberhez megy feleségül?

Clarisse. Nem tehettem máskép. Ő így akarta.

Danieli. És mindig csak őt szerette, őt, aki ebbe a becstelen életbe kényszerítette őt? — Mindezek után még mindig szerette Serbán Jánost?

Serbán. Miért gyötritek szegény asszonyt, ha velem akartok leszámolni? Itt vagyok! De azt nem tűröm . . .

Danieli. Csendet kérek! (*Viaszsárga kezét parancsoló mozdulattal nyújtja ki.*)

Serbán (*visszarogy a pamlagra*).

Danieli (*Clarissehoz*). Még most is szereti őt?

Clarisse. Igen — szeretem őt.

Danieli. És ön . . . ön a szemébe tudott nézni a férjének? Nem félt, hogy kiolvassa a lelkéből ezt az egész szörnyű hazugságot?

Clarisse. Reiner Gyula boldog volt velem. — És én nem tehettem máskép.

Reiner (*zokogva*). Clarisse, Clarisse, mit tettél velem?

Serbán. Zokogj, zokogj csak te gyöngé árny!

Clarisse (*Reinerhez*). Bocsáss meg! (*Lerogy a széke mellett. Eltűnik.*)

Serbán (*mind izgatottabban hánykolódik a pamlagon, majd nagy erőfeszítéssel felül, ledobja magáról a bundát, feláll és imbolygó, álomjáró léptekkel Danieli felé*

megy). Mit akartok itt? Ki adta nektek a jogot, hogy itt zavarjatok? El veletek! El, mind el! Nem akarlak látni benneteket!

Danieli. Serbán János!

Serbán. Igen, igen — én Serbán János vagyok — az erő és a hatalom — akinek megvan a saját akarata és azt keresztül viszi! — Megijeszteni nem engedi magát! — És aki nem fél a tetteitől!

Danieli. Serbán János! — Maga megölte a barátját!

Serbán. Nem — nem — ez nem igaz — ő maga ölte meg magát gyöngesége tudatában... mert érezte, hogy már nincs mit keresnie az életben!

Danieli. Serbán János — maga megölte a barátját!

Serbán. Hazudsz — te sápadt kísértet!

Danieli *(int a kezével)*.

Serbán *(mereven áll)*.

Danieli. Feleljen a kérdésemre! Tudta-e, hogy a barátja elvesztette egész vagyonát, sőt még annál is többet?!

Serbán. Tudtam.

Danieli. És mégis tréfát űzött vele?

Serbán. Ez jól megérdemelt büntetés volt.

Danieli. Ha az ember segít, nem szabad ítéletet mondania — nem szabad ítélkeznie...

Serbán. Egy nem létező erkölcsnek üres fecsegése ez...

Danieli. Mert akkor a segítség már nem nevezhető segítségnek...

Serbán. Vak volt az az ember! Készakarva rohant a vesztébe... *(kiabálva)* és én azt akartam, hogy bűnhődjék... nem tagadom!... Halljátok?! Azt akartam, hogy bűnhődjék az ostobaságáért!

Danieli. Nemes, jóbarát!

Serbán. Igen, az vagyok.

Danieli. Gonosz tréfát űzött vele. Nem lett volna szabad ezt az embert annyira megkínóznia.

Serbán. Oh akkor még nagyon jó véleménynyel voltam róla — azóta nagyon csalódtam benne. Sejtmem sem volt róla, hogy így fog végződni a dolog.

Danieli. Láthatta, hogy mi megy végbe benne.

Serbán. Azt én nem tudhattam, — nem tartottam őt olyan gyenge embernek.

Danieli. Oly kevésbé ismerte őt — ön — az ő jóbarátja?

Serbán. Igen, az voltam.

Danieli. Különös barátság. Ön szeretett egy leányt — és ezt a leányt, akivel önnek viszonya volt, elvetette a barátjával. Mért tette ezt? *(Szünet. Szigorú hangon.)* Mért tette ezt?

Serbán. Clarisse jövőjéről akartam gondoskodni.

Danieli. Szerette azt a lányt?

Serbán. Szerettem.

Danieli. Mért nem vette el ön feleségül?

Serbán. Én nem vagyok férjnek való. Nekem nem kell család. Nem szabad, hogy nekem családom legyen. Nem akartam puhává melegedni és álmodozóvá lenni a családi tűzhelynél... én, a pénzkirály! Én nagy célokért egy kártyára tettem fel az életemet. Engem megbénított volna a családapa felelőssége. Jogom van hozzá, hogy magányosan éljek, mert erős vagyok! Erősebb mint a tömeg. És elvesztettem volna az erőmet, ha más ember élete nagyon közel ért volna az enyémhez. Semmi sem biztosíthatott engem arról, hogy valamely újabb üzleten nem veszítem-e el a vagyonomat?

Danieli. Szóval az üzlet kiszorított minden érzést az ön lelkéből.

Serbán. Az üzlet — a hivatásom. És az érzéseim?... Volt egy szeretőm és volt egy barátom. Épen elég.

Danieli. S ön elvetette a barátjával a szeretőjét. S amikor Clement Clarisse már neje volt Reiner Gyulának, ön még mindig folytatta vele a viszonyt. Szép barátság — szép szerelem!

Serbán. Ön nem ért engem.

Danieli. Dehogynem értem — ön gonosz ember.

Serbán. Milyen könnyen kimondja az ítéletet! A legtöbb ember arra való, hogy a családi szobák édesen fülledt levegőjétől elkábuljon. Ilyen ember volt az én barátom is és én boldoggá tettem őt. Hazugság volt ez? Hát érezte ő mostanáig ezt a hazugságot? Nem volt-e meleg, nyugodt, békés otthona?

Danieli. Hazug, bűnös otthona.

Serbán. Oh milyen könyörtelenek vagytok ti, — az igazság hirdetői! Nem találta-e meg felesége mellett mindazt, ami az ő gyenge lelkét kielégítette? Azt mondják, hogy hazugság volt. Ugyan? Hazugság lett volna, ha úgy bánok Reinerrel, mint egy magánosságra való emberrel s ha elzárom előle Clarisset, akit szeretett, akiben megtalálta a boldogságot...

Danieli. Szemfényvesztés!

Serbán. Clarisse nem ő tőle rabolta el azokat a csókokat, amiket nekem adott... ezeket én keltettem életre... ezek az enyéim voltak... egy forró szenvedély gyermekei... szegény Gyula sohase ismerte ezt az érzést. Én vagyok az erősebb — enyém a hatalom.

Danieli. Ime az erkölcstelenség bajnoka!

Serbán. Ime az ijedt lelkiismeret bajnoka! Ha ha! Bágyadt morállal, négy fal között kifundált theoreémakkal nem lehet legyőzni a hatalmasan lüktető életet és én nekem az élet kellett és én Reinernek is megadtam az életet — azt, amire ő vágyott. Egy egész sereg egzisztencia függött az én egzisztenciámtól — nekem tehát kötelességem volt, hogy megszerezzek minden örömet, mert csak így lehettem szabad, így dolgozhattam teljes lélekkel, a nyugtalanító vágyaktól szabadon.

Danieli. Ön az önzés hírnöke — az ön legnagyobb érzése az önzés.

Serbán. Sohasem voltam méltatlan ellenfél az élet küzdelmében.

Danieli. Sok emberen tiport végig kegyetlenül. És százezrek vagyonát harácsolta össze nagy önzéssel.

Serbán. Ezt a szemrehányást el kell viselni mindenkinék, aki munkájával vagyont szerzett.

Danieli. Munkának nevezi kegyetlen spekulációit?

Serbán. Igenis, munkának — mert nagy munka a teremtmény fantázia alkotásait átvenni a való életbe. Ez minden hatalmon lévőnek a felfogása. Mi fönt vagyunk a magasban és ott nagy perspektivákat lát be az ember — ott nagy célokért küzdünk és ott kicsivé zsugorodnak a jelentéktelen áldozatok. Elismerem, átgázoltam gyenge embereken, de a barátomat nem csaltam meg soha.

Danieli. Mégis meghalt...

Serbán. Megölte magát... Mert gyáva volt. Csak meghalni tudott, élni nem. És a boldogságát nekem köszönhette. Hogy hazugság árán tettem boldoggá? Mindegy. De boldoggá tettem! *(Rövid szünet.)*

Danieli. Az igazság királyi palástjába öltöztetted a hazugságot. Ezt a morált az agyad építette, hogy köfállal zárja el magát a lelkiismeret ostromától.

Serbán. Az én lelkiismeretem...

Danieli *(félbeszakítja).* De én ledöntöm a logika köveit és megérintem a lelkedet. Ha nem gondolkodol, érezni fogod az emlékek fájdalmát — és én akarom, hogy ne gondolkozzál!

Serbán. Nincs hatalmad fölöttem! Én nagy dolgokat akartam! És én szerettem Gyulát!

Danieli. Miért szeretted? Ez az érzés úgy állt a te életed szilárd épületében, mintha egy viaszkokkát építettek volna be a kegyetlen kövek közé! Izzó sugár vagyok én és kiolvasztom azt s befúrom magamat a szilárd kövek közé a lelkedhez! Előlem nem védekezhetsz — én megérintem a lelkedet!

Serbán *(Danieli utolsó szavai alatt a tamlag fel bátrál és most reá rogy).* Óh!

Danieli. Serbán János erkölcstelenül cselekedett akkor, amidőn szeretőjét feleségül adta a barátjához, erkölcstelen volt akkor, amidőn gonosz tréfát űzött azzal az emberrel — és most megint erkölcstelenül cselekedett. Megölte Reiner Gyulát, midőn nem ment segítségére s megölte volna akkor is, ha a szerencsétlen ember életében kitudódik, hogy Serbán a felesége kedvéért segíti őt. Ily módon mindenképen gyíkosa Reiner Gyulának s ezért bűnhődnie kell! A bíróság visszavonul az ítélet meghozatalára! *(Egészen sötét lesz; az alakok eltűnnek.)*

Serbán *(lázálmában).* Clarisse! . . . Segítség! . . . Higgyétek el, én ártatlan vagyok! . . . Gyula . . . én szerettem! Szólj, Clarisse! . . . Nincs jogotok ítélni fölöttem . . . Lelkiismeret? . . . Dajkamese! . . . *(Szünet.)*

Danieli *(újra fölűnik).* . . . és mindezek tekintetbe vételével, bírói hatalmunknál fogva vétkesnek mondjuk ki Serbán Jánost és a leghatalmasabb úr — a lelkiismeret — nevében elítéljük jogérvényesen, hogy életének hátralévő napjait rabságban töltsen el. *(Megint egészen sötét lesz; a jelenség eltűnik.)*

Serbán *(a pamlagon vergődve).* Nem . . . nem! . . . Én ártatlan vagyok! . . . Nincs jogotok . . . Gyula . . . Ne nézz rám! . . . Segítsetek rajtam! . . . Jaj a fejem! . . . Segítség! Segítség! . . .

ÖTÖDIK JELENET.

Serbán. Inas.

Inas *(berohan és folygúítja a villamos-csillárt).* Jézusom, mi történt?

Serbán *(föül a kanapén).* Jönnek már?

Inas. Mit mond nagyságos úr?

Serbán. A bírót . . . a bírót . . . nem nyugszom bele . . .

Inas. Kicsodát kérem?

Serbán. Ott . . . ott . . . a bíró! *(Felugrik.)* Ha-

mar . . . ott . . . ott . . . (A székre mutat, ahol Danieli ült.)

Inas. Nincs ott senki . . .

Serbán. (Az inasra rohan, birkózik és a földre tasztlja.) Ott . . . ott . . . a bíró! . . .

Inas (rémulten) Segítség! Segítség!

(Függöny.)

HARMADIK FELVONÁS.

Egy szenatorium kertje. Fehér virággal borított fa; alatta pad. — A háttér a kert kőfala zárja el. — Gyönyörű tavaszi délután van. — A felvonás vége felé esti szürkület.

ELSŐ JELENET.

Péter és Mihály — két ápoló — ül a padon.

Péter. Bizony, bizony a pénz kormányozza a világot!

Mihály. Na itt — éppen itt nálunk, van erre elég kivétel.

Péter. Úgy — különben lehet, hogy igazad van.

Mihály. Persze, hogy igazam van. *(Szünet.)*

Péter. Hát most mit csinál szegény?

Mihály. Kicsoda?

Péter. A te milliomosod.

Mihály. Papírzacskókat csinál — és most . . . és most mindjárt idejön a kertbe — sétálni.

Péter. Szegény ördög!

Mihály. Na az igaz, hogy annak ugyan mit sem ér az ő sok milliója.

Péter. Bizony semmi haszna belőle.

Mihály. Talán annyi mégis, hogy nagyobb gondal lesz ápolva.

Péter. Mit használ az, mikor meg nem gyógyulhat soha?

Mihály. Hát bizony, ez föl nem épül.

Péter. De hogy valaki ilyen bolondságot vegyen a fejébe . . .

Mihály. Isten úgyse, különös. Muszáj volt ruhába öltöztetni és a szobáját börtöncellának berendezni, különben nem maradt volna meg . . .

Péter. Na és most nyugodt?

Mihály. Igen, most nyugodt. *(Hosszú szünet.)*

Péter. Hm — még most is azt hiszi, hogy a barátját meggyilkolta? . . .

Mihály. Igen — csakhogy nem szabad vele erről beszélni, a főorvos úr szigorúan megtiltotta.

Péter. És hogy most el van ítélve?

Mihály. Igen — és hogy most a büntetését üli le — hát nem furcsa eset ez?

Péter. Nagyon rosszul néz ki már szegény ördög. A szegény gazdag!

Mihály. Hát hogy az ördögbe nézzen jól ki, hisz alig eszik valamit!

Péter. És a rábeszélés nem használ semmit?

Mihály. Nem hallgat ő senkire — úgy jár-ke és üldöge, mintha valahova máshova figyelne. — Én azt hiszem, hogy a mi szavunk nem hatol be az ő agyába . . .

Péter. Vajjon tudja-e ő, hogy olyan gazdag?

Mihály. Na — ezt nem hiszem.

Péter. Hm . . . hogy még ezt is el lehet felejtetni!

Mihály. Ja, barátom, ez már így van. *(Szünet.)*

Péter. Te, vigyázz, jön az öreg!

Mindketten *(felugranak).*

Főorvos *(jön Clarisseval, aki mély gyászba van öltözve).*

MÁSODIK JELENET.

Clarisse. Főorvos. Ápolók.

Clarisse. Milyen szép itten.

Főorvos. Igen, a kert nagyon szép.

Clarisse. Ha az ember nem tudná, hogy micsoda szomorú hely ez . . .

Főorvos (az ápolókhoz). Elmehetnek.

Ápolók (elmennek).

Főorvos. Üljön le nagyságos asszonyom. . . .
Nézze, ez a kis kerti sarok itt, az ő kedvenc helye. . . .
(Leülnek.)

Clarisse. Mily rémes. . . ily váratlanul, ily hirtelen. . . .

Főorvos. Igen, igen nagyságos asszonyom, de kérem, ne izgassa fel magát.

Clarisse. A férjet és a legjobb barátot egyszerre veszíteni el.

Főorvos. Ha ön fölizgatja magát. . . Az ön idegei nagyon meg vannak viselve. . . .

Clarisse. De hisz ez oly rettenetes (strni kezd).

Főorvos. Ön megígérte nekem, hogy nyugodtan és fegyelmezetten fog viselkedni. . . .

Clarisse (zokogva). A fájdalom erősebb. . . .

Főorvos. Csak ilyen föltételek mellett engedtem meg, hogy idejőjjön.

Clarisse. Nem tehetek róla, mindent egyszerre veszíteni el. . . ilyen váratlanul. . . .

Főorvos. Legjobb volna, ha szépen elutaznék. . . .

Clarisse. Elmenjek innen?

Főorvos. Természetesen. . . és pedig minél előbb, annál jobb. . . ha lehet még ma este. . . .

Clarisse. Nem, nem. . . Nem tudok elmenni innét. . . .

Főorvos. De miért nem?

Clarisse. Bennem él a remény, hogy ő még egészséges lesz — úgy-e ez a remény valóra válhatik?

Főorvos. Természetesen — egy örömdetes fordulat. . . .

Clarisse. Lássá, kedves főorvos úr, én úgy érzem, hogy ő egy jótékony pillanatban magához tér. Az a szörnyű agyrém eloszlik — úgy-e vannak erre esetek? — Ügye-e kedves főorvos úr?

Főorvos. Igen, igen, . . . mi is reménykedünk. . . .

Clarisse. Oh csak már megismerne engem!

Főorvos. A legkisebb zgalom is megárthat neki.

Clarisse. De nekem el kell ide jönnöm — én nem utazhatom el — az sokkal rosszabb volna nekem . . .

Főorvos. Azt ön csak úgy gondolja! Azok az izgalmak, amiken itt keresztül megy . . .

Clarisse. Ha nem jöhetnék ide, az volna a halálom. Ez az egyetlen vigaszom . . .

Főorvos. Ne izgassa úgy föl magát, nagyságos asszonyom . . .

Clarisse. De lássa, főorvos úr, ha én idejöhetek, ha egy pillanatra láthatom őt — ez az én vigaszom . . .

Főorvos. De nem szabad annyira átadni magát a fájdalomnak — uralkodnia kell magán! Olyan, mintha az árnyéka volna önmagának — tönkreteszi magát! . . .

Clarisse. Én értem nem kár.

Főorvos. Önnek élni kell — ez az ön kötelessége.

Clarisse. Én nem ismerek már kötelességeket. (*Zokogva*). Oh János, — én egyetlen jó Jánosom!

Főorvos. Jöjjön! Minthogy ön nem akar engedelmeskedni, megvonom az engedélyt . . .

Clarisse. Nem, nem — ne üzzön el — én már nyugodt vagyok . . .

Főorvos. Maga önmagát és a beteget is felizgatja. Azt mondta, «elűzőm»! Lássá, ezt is túlhajtja. Magának be kell látnia, hogy én mindent a maga érdekében teszek.

Clarisse. Ne haragudjék rám, kedves doktor úr — nincs már nekem senkim . . .

Főorvos. Nem haragszom, asszonyom, de önnek engedelmeskednie kell.

Clarisse. Igen, igen, tudom . . . Szabad valamit kérdeznem?

Főorvos. Hogyne, természetesen, és én nagy örömmel fogok válaszolni, csak ne izgassa fel magát, mert azzal nem segít senkin, csak magának árt . . .

Clarisse. Oh én már nyugodt vagyok . . . olyan nyugodt vagyok . . . *(Szünet.)*

Főorvos. Nos?

Clarisse. Kedves főorvos úr, feleljen nekem őszintén . . . János még sokáig . . . beteg lesz?

Főorvos. Erre határozott feleletet most nem tudok adni. *(Szünet.)*

Clarisse. De önnek tudni kell ezt . . . önnek, az orvosnak. *(Rövid szünet.)*

Főorvos. Kiszámíthatatlanok a természet rejtélyei. *(Szünet.)*

Clarisse *(könnyektől fátyolos hangon).* Mikor jöttem . . . láttam őt az udvarban . . . fel és alá járt . . .

Főorvos. Az még jó, ha járkálni megy . . . mostanában gyakran jön ide . . .

Clarisse. Nagyon rosszul néz ki . . . olyan rettenetes!

Főorvos. Bizony, bizony . . . szegény! Lelkileg és testileg! . . . mintha egy óriási teher súlya alatt roppant volna össze . . .

Clarisse. Borzasztó!

Főorvos. Egy egészséges, erős ember . . . egy ilyen kiváló ember . . . Azt kell mondanom . . . ez egész rejtély!

Clarisse. Hogy mit tett szegény férjemért, most látni csak!

Főorvos. Mintha egy különös regény vált volna valóra itt. Barátja halála — örületbe kergeti . . .

Clarisse. Szörnyű!

Főorvos. És ez az öngyilkosság . . . Ilyet nem tesznek . . .

Clarisse. Kényszerítő ok nélkül . . . szegény férjem!

Főorvos. Azt mondják, hogy egész vagyonát . . .

Clarisse. Serbán János barátja nem mehet tönkre.

Főorvos. Igen, tudom. Serbán titkára másnap reggel kiegyenlítette Reiner összes tartozását.

Clarisse. János utolsó tette. *(Rövid szünet.)*

Főorvos. És az a szerencsétlen ember nemcsak

önmagát pusztította el, — de legjobb barátját is magával vitte.

Clarisse. És ennek a rettenetes csapásnak rám kellett zúdulnia! . . . A sors kérlelheteretlen!

Főorvos. Hm . . . Csak azt nem tudom megérteni, hogyan fészkelődött ez a különös gondolat az agyába . . .

Clarisse. Teljesen érthetetlen is.

Főorvos. Rabruhában jár, rabmunkát végez, szobájának cella alakúnak kell lenni, amelyből alig lehet kihozni, és csak akkor csöndesedik le, ha megnyugtadják, hogy fegyházban van.

Clarisse. Rémületes.

Főorvos. Engem a börtön igazgatójának hív és önmagáról azt hiszi, hogy gyilkos, aki el van ítélve életfogytiglani börtönre, — mert barátját meggyilkolta. *(Rövid szünet.)*

Clarisse. És nem lehet rajta segíteni? . . . Nem lehet őt ettől a rögeszmétől megszabadítani?

Főorvos. Oh kedves nagyságos asszonyom! Mi — elhiheti — mindent megkísérlünk . . . A legjobb volna őt egy megbízható ápolóval utazni küldeni . . .

Clarisse. Igen . . . igen . . . persze!

Főorvos. A környezet megváltoztatása bizonyára jó hatással volna rá!

Clarisse. Nos? — miért nem küldi el őt?

Főorvos. Nem megy — lehajtja a fejét és azt mondja, hogy neki itt kell leülni a büntetését. Aztán elhallgat és nem mozdul.

Clarisse. Rettenetes!

Főorvos. Bizony ez rettenetes! Hacsak valami megoldást tudnék találni! . . .

Clarisse. Jön! . . .

Főorvos. Igen . . . csak nyugodtan nagyságos asszony!

Clarisse. Én . . . én nyugodt leszek!

Főorvos. Már itt van.

Serbán *(jön. Rabruha van rajta. Arca halotthala-*

vány, haja szürke; bozontos, ápolatlan szürke szakáll körli az arcát, szeme mélyen be van esve, nézése bizonytalan. Börtönőrnek öltözött ápoló kíséri).

HARMADIK JELENET.

Előbbiek. Serbán.

Serbán (megpillantja a főorvost, aztán halkán, szerényen). Itt vagyok.

Főorvos. Lépjen csak közelebb, Serbán.

Serbán. Parancsára. (Ránéz Clarissera és nem ismeri meg, meghajol és úgy szól:) Én nagy bűnös vagyok, közönséges gonosztevő — én meggyilkoltam a legjobb barátomat!

Clarisse. Nem! Nem!

Serbán. De igen! Ezt tettem én! Én az én legjobb barátomat meggyilkoltam, azt, aki bennem hitt, akinek minden bizalma bennem volt!

Clarisse. János! Edes János, mit beszélsz? Ez nem igaz!

Serbán (fejét mélyen lehajtva). Ez igaz! Most bűnhődöm bűnömért és alázatosan viselem büntetésemet!

Clarisse. Ki ítelt el téged? Senki!

Serbán. A bíró... a nagy bíró! Ő mondta ki az ítéletet. Igen... igen... én tudom — és csak én tudom. Életfogytiglan tartó börtönre ítelt!

Clarisse (megdöbbenve). Borzasztó!

Főorvos (halkan Clarissehoz). Csak nyugodtan!

Serbán (maga elé bámul és fejével bólogat). A bölcs bíró — az igaz bíró!...

Clarisse (Serbánhoz lép és megragadja a karját). János! Nem ösmersz engem? Kedves, derék Jánosom!

Serbán. Én a 27. számú rab vagyok és nem ismerem önt. (Rövid szünet.)

Clarisse (a padra hanyatlik).

Főorvos. Tudja, hogy ki vagyok?

Serbán. Az igazgató úr!

Főorvos. Minek az igazgatója?

Serbán. A börtön igazgatója.

Főorvos. Van valami kívánsága?

Serbán. Igen.

Főorvos. Nos?

Clarisse (*boldogan, élénken*). Nos, mondd hát!

Serbán. Egyedül akarok maradni. (*Rövid szünet.*)

Főorvos (*az ápolóhoz*). Vezesse a beteget szobájába! (*Az ápoló Serbánt kézen fogva elvezeti.*)

Clarisse (*fölemelkedik és Serbán után kiált*). János! — várj! holnap megint eljövök! (*Újra a padra hanyatlik és zokogva elfödi az arcát.*)

Főorvos. Ne sirjon... szedje össze magát!

Clarisse (*tompá hangon*). Én nem sírok — oh már nincsenek könnyeim sem... (*Szünet.*)

Főorvos. Jöjjön most, nagyságos asszony. — Talán holnap többet érhet el, mint ma...

Clarisse. Oh kérem, hagyjon még — csak pár percig...

Főorvos. Igen, igen, pihenje szépen ki magát...
Én azonnal jövök! (*El.*)

NEGYESEDIK JELENET.

Clarisse. Danieli.

(*Clarisse mélyen elgondolkozva ül, néha a fejét csóválja.*)

Danieli (*jön, körülnéz, aztán megáll Clarisse előtt és suttogó hangon megszólítja*). Hallja meg... én vagyok a főbíró!

Clarisse (*megrémülve*). Istenem!

Danieli. Ne ijedjen meg — én vagyok az igaz bíró — nekem beszédem van magával!

Clarisse. Mit akar?

Danieli. Már régen vártam magát — végre eljött.

Clarisse. Én nem ismerem magát.

Danieli. De én ismerem önt. — Maga a fekete asszony és eljött, hogy megszabadítson engem.

Clarisse. Én — megszabadítani — önt?

Danieli. Természetesen! Engem itt fogva tartanak, engem, a nagy bírót — mert az egész világ fél tőlem — reszket és fázik, ha rám gondol — rám és az én emberfölötti törvényeimre... Én már vártam önt — és most itt van! Most önnek segítenie kell nekem, hogy innen megszabadulhassak! Nekünk menekülnünk kell! Gyorsan! Gyorsan! Nekem még sok tenni valóm van!... De jön az ellenségem!... Mihelyt egyedül lesz, azonnal itt termek! *(Élsiet.)*

ÖTÖDIK JELENET.

Főorvos. Clarisse.

Főorvos *(Clarissehoz siet)*. Megijesztette önt?

Clarisse. Ki volt ez az ember?

Főorvos. Egy lelkibeteg. — Doktor Danieli — egy filozófus. Szellemileg túlerőltette magát és most itt van.

Clarisse. Milyen rémítő!

Főorvos. Egészen ártalmatlan ember, nem kell félnie tőle. Igazán sajnálom, hogy megijesztette önt!

Clarisse *(mosolyt erőltetve)*. Östobaság volt tőlem, megijedni! — Szegény! — Mit csinál János?

Főorvos. Most egészen nyugodt. Szobájában van és dolgozik. Papirzacskókat csinál.

Clarisse. Szegény Jánosom!

Főorvos. Még jó, ha foglalkozik valamivel! — De most itt az ideje, hogy ön hazamenjen és kinyugodja magát!

Clarisse. Azonnal, kedves doktor. — Még valamit akarok mondani.

Főorvos. Parancsoljon, nagyságos asszonyom!

Clarisse. Ugy-e Serbán azt hiszi, hogy ön a börtön igazgatója?

Főorvos. Igen... különben előbb hallhatta is...

Clarisse. Nos... nekem az a gondolatom támadt... nem lehetne-e neki hivatalosan tudtára adni, hogy megkegyelmezték neki és most ő szabad?...

Főorvos. Hm... Úgy hiszem magam is, hogy ez jó gondolat... Ejnye!... Hogy ez nekem már előbb nem jutott eszembe!...

Clarisse. Ugy-e kedves doktor — megkísérli ezt?

Főorvos. Persze, hogy megkísérlem — — hisz ez nagyon jó gondolat, ezzel én foglalkozni fogok...

Clarisse. Oh igen... de nem lehetne-e az, hogy ön ezt még ma megpróbálná?

Főorvos. Még ma —?

Clarisse. Igen... és akkor mindjárt el is utazhatnék... Ugy-e?

Főorvos. Még ma?

Clarisse. Igen... hisz maga mondta, hogy most egészen nyugodt és a szobájában van... nem lehetne?...

Főorvos. Lehetni — lehetne...

Clarisse. Nos hát... kedves doktor...!

Főorvos. De maga megint fölizzgatja magát nagyságos asszony!

Clarisse. Nem — nem — én egyáltalában nem vagyok felizzgatva, — és csak nem csodálja, hogy annyira foglalkozom az ő sorsával?...

Főorvos. Természetesen, nem.

Clarisse. Hogy őt javulni, magához térni szeretném látni?

Főorvos. Ez magától értődő... és mi mind...

Clarisse. Nos hát... akkor nem hagyhatjuk megkísérletlenül...

Főorvos. Ez a mi kötelességünk.

Clarisse. És minden perc drága!

Főorvos. Igen — és hogy képzeli ön ezt?

Clarisse. A börtönébe megyünk és maga ott kijelenti neki, hogy ő szabad. Minthogy ő magát a börtön igazgatójának képzei, hinni fog magának. És ha ezt hivatalos úton közli vele, engedelmeskedni is fog. Akkor visszakapja a ruháit és az ápolóval utazni megy. Akkor ki lesz mozdítva a beteg gondolatból és talán egészen meg fog gyógyulni... úgy-e kedves doktor?...

Főorvos. Hm, jó!... De nem mi megyünk hozzá, hanem őt hivatjuk ide. És akkor én egy okmányból felolvasom neki a megkegyelmeztetését... No, mi az?

HATODIK JELENET.

Mihály. Főorvos. Clarisse.

Mihály. Főorvos úrnak alázatosan jelentem, hogy a beteg Serbán le akar jönni a kertbe. Azt mondja az ápolója, hogy most egyszerre türelmetlen lett és nem akar a szobájában maradni.

Főorvos. Jó, hát vezessétek le!

Mihály. Igenis, főorvos úr (*elsiet*).

Főorvos. És mondja meg Mihály — mondja meg az ápolónak, hogy vezesse ide Serbán urat, beszélni akarok vele!

Mihály (*visszakidlt*). Igenis, főorvos úr.

HETEDIK JELENET.

Főorvos. Clarisse.

Főorvos (*Clarissehoz*). A véletlen is úgy akarja, hogy az ön tervét végrehajtsuk!

Clarisse. Adja Isten, hogy sikerüljön!

Főorvos. Reméljük!

Clarisse. Én olyan boldog lennék... olyan ki-mondhatatlanul boldog!

Főorvos. Persze, persze... ez mindnyájunknak

nagy öröm volna *(izgatott szünet)*. Na igen... és most még az okmány...

Clarisse *(fölkiáltva)*. Micsoda okmány?

Főorvos. Amelyről a megkegyelmeztetését föl olvasom neki.

Clarisse. Egy iv papir...

Főorvos *(zsebeiben keresgél)*. Na itt van... a reggeli kórházi jelentés... ez jó lesz...

Clarisse. Igen... igen... *(Rövid szünet.)*

Főorvos. Csak nyugalom — nyugalom!

Clarisse. Igen, nyugalom... nekünk nyugodtnak kell lennünk! *(Szünet.)*

Főorvos. Már jön... tehát mi egészen nyugodtak leszünk, úgy-e?

Clarisse. Biztosítom, egészen nyugodt lesznek, főorvos úr! *(Rövid szünet. A szürkület kezd beállani.)*

NYOLCADIK JELENET.

Serbán. Ápoló. Főorvos. Clarisse.

Serbán *(jön, egy kissé izgatott. Tiszteletteljesen megáll a főorvos előtt és kissé meghajol)*.

Ápoló *(megáll Serbán mögött. Rövid szünet.)*

Főorvos. Én hívtam magát 27-es, mert közölnöm kell magával valamit. Úgy-e érti amit mondok?

Serbán. Igen, igazgató úr!

Főorvos. Egy öröndetes hírt közlök! Figyeljen csak ide! A legfelsőbb helyről jelentést kértek a maga mostani viselkedéséről. Én csak a legszebbet és legdicséretesebbet jelenthettem magáról. És íme az én jelentésemnek egy igen öröndetes eredménye lett. Éppen ebben a pillanatban kaptam a leiratot, hogy tekintetbe véve példás viselkedését és csodálatos szorgalmát *(belepillant a papírlapba)*... igen... ezért a büntetésének hátralévő részét a legkegyelmesebben elengedik. Ért engem Serbán János? Mától fogva maga nem a 27. számú rab — de szabad! Csak to-

vábbi intézkedésig mostani ápolójának — fegyőrének — felügyelete alatt marad — de azért már szabad! Megértett?

Serbán (*tompán*). Nem.

Főorvos. Önnek megkegyelmeztek! Ön szabad és elmehet! Megértett?

Serbán. Nem — én nem értem önt!

Főorvos. Maga mától fogva nem a 27. számú rab — hanem megint Serbán János — a büntetését elengedték . . .

Serbán (*nővekvő izgatottsággal*). Nem! nem! Mit akarnak tőlem! Mit jelent ez az ostoba hazugság?

Főorvos. De hát értse meg! . . .

Serbán. Én a 27. számú rab vagyok — és a 27. számú rab maradok . . . ért engem?

Főorvos. De hisz megkegyelmeztek magának . . .

Serbán. Ugy? És ki adta a kegyelmet? Ki? Nincs embernek hatalma, hogy megkegyelmezzon! Csak a bűnhődést ismerem, a végtelen bűnhődést, de a kegyelmet nem! (*vadul*). Az én számomra nincsen kegyelem, nekem nem szabad innen elmennem! . . .

Főorvos. Én mondom önnek, hogy el szabad, el kell . . .

Serbán. Nem, nem, nem! Hol van ő, a bíró, aki engem elítélt? Hadd jöjjön! És ha majd ő mondja nekem, hogy szabad vagyok, akkor elhiszem!

Főorvos. Ki volt a bírója?

Serbán. Én ismerem őt! És valamennyi gonosz, kegyetlen ember ismeri őt és fél tőle.

Főorvos. Ön beteg, Serbán János, ön lázas.

Serbán. Jó. — De ő azért sohase fog engem szabadon bocsátani. Soha! (*Csöndesen.*) Sohasem!

Főorvos. Mit csináljak önnel? Önnek itt nincs már helye. El kell mennie!

Serbán. Nem mehetek el! — Nem tudok elmenni!

Főorvos. Én parancsolok és önnek kötelessége elmenni! (*Az ápolóhoz.*) Vezesse el!

Ápoló (*Serbánhoz lép*).

Serbán (*elbúzódik tőle*). Hagyjatok — hagyjatok hát. — Engedjétek, hogy kitöltsem a büntetésemet!...

Ápoló. Az igazgató úr parancsolt, nekünk engedelmeskednünk kell. Jöjjön! (*Karonfogja.*)

Főorvos. Menjen hát!

Serbán. Nem — nem — ne kínozzatok! (*Kitépi magát, a fűhöz ugrik és annak derekába kapaszkodik.*)

Ápoló. Na, jöjjön!

Serbán. Hagyjatok, hagyjatok! Ne kínozzatok! Mit tettem nektek, hogy nem engedtek vezekelni!

Főorvos. Hallja csak, Serbán János...

Serbán. Én a 27. számú rab vagyok...

Clarisse (*felkiált*). János, János, gyere velem!

Serbán. Árnyék!... Egy árnyék... El!... El!...

Clarisse. Én vagyok... Clarisse!... Gyere velem!...

Serbán. Hagyjatok békében — mért kínoztok engem?

Főorvos. Nyugodjék meg!...

Ápoló. Hiszen nem bántja senki...

Clarisse. Örökre elveszett?!

Főorvos. Legjobb, ha most megyünk.

Clarisse. Jó, Jó, megyek már... János! —

Serbán. Kérgessétek el azt az árnyat!

Főorvos. Most mennünk kell!

Clarisse. Szegény Jánosom!

Főorvos (*az ápolóhoz*). Vigyázzon a betegre!

Ápoló. Igen, főorvos úr!

Főorvos (*karonfogja Clarisset*). Most pihennie kell. Jöjjön szépen!

Clarisse. Mily borzasztó!

Clarisse és Főorvos (*el*).

KILENCEDIK JELENET.

Ápoló. Serbán.

Ápoló (*szünet után Serbánhoz*). Nos, hogy van? (*Szünet.*) Jobban, mi? (*Rövid szünet.*) Ne menjünk megint a zárkájába? (*Szünet.*) Mind elmentek, jöjjön, üljön ide a padra. (*Szünet.*) 27-es, nem hallja, mit mondok?

Serbán. Hagyjon engem, ne zavarjon!

Ápoló. Nem akarom zavarni, üljön csak nyugodtan ide a padra. Olyan izgatott volt, most pihennie kell.

Serbán (*halkan*). Igen . . . pihenni! (*Nehézkesen a padra ül.*)

Ápoló. Idehozzam a vacsoráját? (*Szünet.*) Vagy a zárkába? (*Szünet.*) 27-es, feleljen hát!

Serbán (*lassan bólint a fejével*). Jó.

Ápoló. Megyek és gondoskodom a vacsoráról, azután érte jövök, jó? (*Szünet.*) Én most elmegyek, de mindjárt érte jövök . . . Hallja, mit mondok? . . . Így akarja? (*Rövid szünet.*)

Serbán (*fakó hangon*). Igen.

Ápoló. Tehát itt marad és vár rám. Érti?

Serbán. Jó.

Ápoló. Tehát a viziontlátásra, 27-es! (*El.*)

Serbán. Isten vele!

TIZEDIK JELENET.

Serbán (*egyedül*).

Serbán (*egyedül; apatikusan ül és maga elé mered, azután végig cikázik valami az arcán, körültekint, üres mosoly subán végig rajta, a karja megmozdult, a nyakához kap elutasító mozdulattal. Az ég bíbor színt ölt*). Nem . . . én nem tudom . . . nem! El . . . el azzal a

kézzel! . . . Azzal a láthatatlan, borzalmas kézzel! Mely
 őt agyonlőtte! . . . Ne szoríts . . . ne oly kegyetlen-
 nül! . . . Eressz el! . . . Hagyj! . . . *(Viaskodik a látha-
 tatlan kézzel.)* Mit akarsz hát? — Oh majd lebirlak! —
 Sokat küzködtem — ellenséges erőkkal! — Sokat . . .
(köhög és megint a nyakához kap). Kegyetlenül fojto-
 gatsz! . . . de azért én mégis! . . . *(Olyan mozdulatot
 tesz, mintha lecsapná a földre a kezét. Azután felugrik
 és lábbal tiporja a láthatatlan kezét, mintha a földbe
 akarná gázolni. Bágyadtan esik vissza a padra. Szünet.)*

TIZENEGYEDIK JELENET.

Danieli. Serbán.

Danieli *(a szürkületben, mint egy árnyék válik el
 a fatörzstől, a kimerült ember fölé hajol).* Ah, itt van? —
 kerestem!

Serbán. Az igazságos bíró!

Danieli. Igen, a bíró! Tudta — nemde — hogy
 jövök?

Serbán. Vártam.

Danieli. Már régen keresem. Száz esztendeje.

Serbán. Arasznyi idő. *(Szünet.)*

Danieli *(Serbán mellé ül).* Mondanom kell magá-
 nak valamit.

Serbán. Elmondott nekem már mindent — nem
 tud nekem már semmit sem mondani.

Danieli. De mégis! Egy nagy titkot!

Serbán *(gépiesen).* Igen . . . egy nagy titkot!

Danieli. Idehozattam magamat, hogy elmondjam
 önnek.

Serbán. Mit akar tőlem?

Danieli. És az emberek el is hoztak ide . . . a
 gyanútlanok! Haha!

Serbán. Mit akar tőlem?

Danieli. Nagy titok . . .! Tud hallgatni?

Serbán. Ön parancsol — én engedelmeskedem!

Danieli. Jó, így legyen! Ön tudja, hogy ki vagyok?

Serbán. A bölcs bíró.

Danieli. Igen, a bíról! Magára bízom rémes föl-fedezésemet. — Joga van megtudni — és meg is fogja tudni. —

Serbán. Meg fogom tudni!

Danieli (*izgatottan*). Ez a nagy igazság, a kegyetlen igazság. Önnek segítségemre kell lennie, hogy elviselhessem!

Serbán. Ön parancsol, én engedelmeskedem!

Danieli. Én fedeztem föl. — Ide hallgasson — elmondom . . .

Serbán. Hallgatom!

Danieli. (*ünnepélyesen*). Nincs igazság!

Serbán. De van!

Danieli. Értsen meg engem: nincs igazság! A hazugság az, mely magát az igazság bíró-köntő-sébe burkolja.

Serbán. De hiszen akkor én! . . .

Danieli. Igen, ön is áldozat! És éppen azért felmentem önt! Ön szabad!

Serbán. Áldozat lennék? —

Danieli. Ugy van, mert nincsen igazság!

Serbán (*félénken*). És a kéz? . . .

Danieli (*mosolyog*). A kéz halott!

Serbán (*fölkiall*). Nem él! (*lassan fölemelkedik, mintha nagy tebertől szabadult volna meg, azt suttogja: Clarisse! visszahanyatlék és meghal*).

Danieli (*gúnyos mosollyal nézi*). Nem tudta elviselni az igazságot! (*Szünet. Danieli megrázza a fát és virágok hullanak a halottra.*) Más segítőtársat kell keresnem! (*Körülnéz.*) Jönnék! — Későn jönnek — ő már szabad! (*Közeledő léptek.* — *Danieli elsiet.*)

(Függöny.)

82.	Francillon. Szinmű 3 felv. Dumas S.—Paulay E.	30 f.
83-84.	A velenczel kalmár. Dráma 5 felv. Shakespeare—Zigány A.	60 f.
85-86.	A makranczos hölgy. Vigj. 5 felv. Shakespeare—Zigány A.	60 f.
87-88.	A szókimondó asszonyosság. Szinmű 3 felvonásban. Sardou— Fái és Makó.	60 f.
89-90.	Az alibi. Detektívtört. 4 felv. Armstrong—Mikes.	60 f.
91.	A végrehajtó. Vigj. 1 felv. (4 férfi, 3 nő.) Ábrányi E.	60 f.
92-93.	Tudós professzor Halvanl. Vigj. 3 felv. Makai E.	60 f.
94-95.	Coriolanus. Szomorújáték 5 felv. Shakespeare—Petőfi.	60 f.
96.	A tartalékos férj. Bohózat 3 felv. Guthi—Rákosi.	60 f.
97-98.	A szombatások. Szinmű 3 felv. Somló Sándor.	60 f.
99.	Moritur! Sudermann. I. Teja Dráma 1 felv. (10 férfi, 2 nő.) Makai. II. Frlizike. Dráma 1 felv. (5 férfi, 2 nő.) Fái J. Béla. III. A férfi. Vigj. 1 felv. (6 férfi, 2 nő.) Makai.	30 f.
100-101.	Oththon. Sudermann. Dráma 4 felv. Márkus Miksa.	60 f.
102.	A becsületbíró. Szomorújáték 4 felv. Zivuska.	30 f.
103-104.	A sasok. Vigjáték 3 felv. Guthi—Rákosi.	60 f.
105.	Pillangó kisasszony. Dr. 1 f. (4 f., 2 n.) Belasco—Faluádi.	30 f.
106.	Katalin. Eredeti operette 3 felv. Dr. Bldi—Fejér.	30 f.
107-108.	A nevezetes kastély. Vigjáték 4 felv. A. Bisson és J. Berr de Turique—Heltai Jenő.	60 f.
109-110.	Karácsony. Drámai látványosság 5 képen. Dickens.	60 f.
111-112.	A páholy. Bohózat 3 felv. Laufs Krantz—Kabos E.	60 f.
113-114.	A képviselő úr. Bohózat 3 felv. Guthi—Rákosi.	60 f.
115-116.	Kurucz Feja Dávid. Szinmű 4 felv. Fényes Samu.	60 f.
117-118.	A mételey. Szinmű 3 felv. Brieux—Molnár M.	60 f.
119-120.	Balassa Bálint. Tört. színjáték 4 felv. Martos F.	60 f.
121-122.	A régi szerető. Népszinmű 3 felv. Gécsy István.	60 f.
123-124.	Házasadjunk. Bohózat 3 felv. Guthi Soma.	60 f.
125-126.	Rodostó. Tört. szinmű 3 felv. Gécsy—Lampérth.	60 f.
127-128.	Casanova. Operette 3 felv. Faragó—Barna.	60 f.
129-130.	Nőbe. Énekes játék 3 felv. Pásztor—Stoll.	60 f.
131-132.	A hit. Népszinmű 3 felv. Rózsa Miklós.	60 f.
133-134.	Loute. Bohózat 4 felv. Pierre Veber—Heltai Jenő.	60 f.
135-136.	A doktor úr. Bohózat 3 felv. Molnár Ferenc.	60 f.
137-138.	A brezováci hős. Bohózat 3 felv. Guthi—Rákosi.	60 f.
139.	A jövevények. Dráma 3 felv. Jakab Ödön.	30 f.
140-141.	Simonyi öbester. Vigjáték 3 felv. Martos Ferenc.	60 f.
142.	Az álvetemetkező. Dr. 1 f. (6 férfi, 2 nő, nép.) Ifj. Hegedűs S.	30 f.
143-144.	Constantin abbé. Vigj. 3 felv. Halévy—Paulay.	60 f.
145-146.	Clémenceau. Vigj. 5 felv. Ifj. Dumas—Fáy Béla.	60 f.
147-148.	Léha világ. Vigj. 3 felv. Prem József.	60 f.
149.	A nyolczadik pont. Vigj. 1 felv. Murger—Szerdahelyi Kálmán.	30 f.
150-151.	Patyolat kisasszony. Szinmű 3 felv. Brieux—Tábori.	60 f.
152-153.	Két szék közt a pad alatt. Vigjáték 3 felvonásban. Calderon— Makai és Huszár.	60 f.
154-155.	A csodagyermek. Bohózat 3 felv. Paul Gavault és Robert Charvay—Molnár Ferenc.	60 f.
156-157.	Bob hercege. Regényes nagy operette 3 felvonásban Írták: Martos F.—Bakonyi K. Zenéjét: Huszka J.	60 f.
158-159.	Ghettó. Dráma 3 felv. Ifj. Heyermans—Hevert.	60 f.
160-161.	Messias. Korrajz 3 felv. Fényes Samu.	60 f.
162-163.	Józsi. Bohózat 3 felv. Molnár Ferenc.	60 f.
164-165.	Sursum Corda. Szinmű 5 felv. Bosnyák Zoltán.	60 f.
166-167.	Kalinka grófnő. Operette 3 felv. Faragó—Hüvös.	60 f.
168-169.	A napkeleti királykisasszony. Dráma 4 felv. Rostand—Benedek.	60 f.
170-171.	Az erény útja. Vigj. R. de Fiers és G. A. de Caillavet—Molnár	60 f.
172-173.	Takarodó. Dráma 4 felv. Beyerlein—Zboray.	60 f.
174-175.	Filrt. Vigjáték 3 felv. Ferenczy Ferenc.	60 f.

176-177.	Utazás az özvegység felé. Vigj. 3 felv. Szécsi Ferenc.	60 f.
178-179.	A királynő férje. Vigj. 3 felv. Xanrof és Chancel—Heltai J.	60 f.
180-181.	Nyárló zivatar. Vigj. 3 felv. Molnár Gyula.	60 f.
182-183.	En, Te, Ő! Nagy operette 3 felvonásban. Caillavet és Flers—Heltai Jenő. Zenéjét: Claude Terrasse.	60 f.
184-185.	A konzul felesége. Operett 3 felv. Ferrier és Clairville—Bálint D. Zenéjét: Gaston Serpette.	60 f.
186-187.	Pogány Gábor. Dr. 4 f.-ban, utójátékkal. Ferenczy Ferenc.	60 f.
188-189.	A nőna. Bohózat 3 felv. Bisson—Szász Zoltán.	60 f.
190-191.	Rablélek. Dráma 3 felv. Ferenczy Ferenc.	60 f.
192-193.	Csók-pirulák. Bohózat 3 felv. Hennequin és Bihaud—Heltai.	60 f.
194-195.	Radnóthy. Színmű 3 felv. Irta: Kampis János.	60 f.
196-197.	Berndt Róza. Színmű 5 felv. Hauptmann—Hevesi.	60 f.
198-199.	A száharai konzul. Bohózat 3 felv. Guthi Soma.	60 f.
200.	Helikoni ünnep. Vigjáték 3 felv. Irta: Prém József.	30 f.
201-202.	Az arany patkó. Vigjáték 3 felv. Kadelburg—Timár.	60 f.
203-204.	A szentbenedéki barátok. Színmű 3 felv. Ohorn—Thury.	60 f.
205-206.	Parasztzölvek. Tanyai történet. Szalóki Elek.	60 f.
207-208.	A császár katonái. Dráma 3 felv. Irta: Földes Imre.	60 f.
209-210.	A nagy érzés. Dráma 5 felv. Ferenczy Ferenc.	60 f.
211-212.	Asszony. Színmű 4 felv. Porzolt Kálmán.	60 f.
213-214.	A kis kávéház. Vigj. 3 felv. Tristan—Heltai.	60 f.
215-216.	Mirette. Párisi történet 2 felv. Bosnyák Zoltán.	60 f.
217-218.	Dorian Gray arczképe. Dráma 5 felvonásban. Wilde regényéből írta: Hajó Sándor.	60 f.
219-220.	Gretchen. Tréfa 3 felv. Davis-Lipschütz—Hajó Sándor.	60 f.
221-222.	Kerülő út. Színmű 3 felv. Bernstein Henry—Salgó.	60 f.
223-224.	Falus idill. 3 felv. Lengyel Menyhért.	60 f.
225-227.	Hivatalkok urak. Színmű 3 felvonásban. Földes Imre.	90 f.
228-229.	A mama. Vigjáték 3 felvonásban. Szigligeti Ede.	60 f.
230-231.	Forradalmi nász. Színmű 3 felv. Sophus Michaëlis—Homonnai.	60 f.
232-233.	A bunda. Színmű 4 felv. Hauptmann Gerhard-Sebők Zeigm.	60 f.
234-235.	Férflak. Drámai játék 3 felvonásban. Irta: Biró Lajos.	60 f.
236.	A nagy cél. Dráma 1 felv. Ifj. Ruttkay György.	30 f.
237-238.	Buridan számára. Vigjáték 3 felv. R. de Flers és G. A. de Caillavet—Molnár Ferenc.	60 f.
239-240.	Warrenné mestersége. Sz. 4 felv. Bern. Shaw—Cholnoky V.	60 f.
241-242.	A botrány. (Le scandale.) Színmű 4 felv. Bataille—Molnár F.	60 f.
243-244.	Gyges és Tüdő. Tragédia 3 felv. Homonnai Albert.	60 f.
245-246.	Az arles-i leány. Színmű 3 felv., 5 képben. Daudet—Fdi J. B.	60 f.
247-248.	A művész felesége. Vigjáték 3 felv. Bercsik Árpád.	60 f.
249-250.	Beulemans kisasszony házassága. Vigj. 3 felv. Fenson és Wicheler—Heltai.	60 f.
251-252.	A kormánybiztos. Szatíra 3 felv. Guthi Soma.	60 f.
253-255.	A balga szűz. Színmű 4 felv. Bataille—Ábrányi.	90 f.
256-258.	A szent ilget. Vigj. 3 felv. Caillavet-Flers-Molnár-Heltai.	90 f.
259.	Mária Magdolna. Színmű 3 felv. Maeterlinck—Adorján.	30 f.
260-261.	A kard becsülete. Színmű 4 felv. Kazaliczky Antal.	60 f.
262.	Szent Antal csudája. 2 felv. Maeterlinck—Adorján.	30 f.
263-264.	Drághy Éva esküje. Dráma 3 felv. Pekár Gyula.	60 f.
265-266.	A millió. Bohózat 5 felv. Berr és Guillemaud—Molnár.	60 f.
267-268.	Papa! Vigjáték 3 felv. Flers és Caillavet—Molnár.	60 f.
269-272.	A szerelem gyermeke. Színmű 4 felv. Bataille—Ábrányi 1 K 20 f.	
273-275.	Csitrí. Vigjáték 4 felv. Veber és Gorsse—Heltai.	90 f.
276.	A ferencvárosi angyal. Karácsonyi játék 1 felv. Heltai—Molnár	30 f.
277-278.	A hűtlenség iskolája. Vigjáték 3 felvonásban. Rey—Heltai	60 f.
279-280.	A frankfurtiak. Vigjáték 3 felvonásban. Rössler-Molnár	60 f.
281-282.	Az erősebb. Dráma 3 felvonásban. Benedek Marcell	60 f.
283.	A rab. Dráma 3 felv. Ifj. Hegedűs Sándor	30 f.